

RIIGIKOGU

3. istungjärk. **Protokoll nr. 62 (23).** 1921 a.

Sisu: 1. Riigi 1921 a. eelarwe III lugemisel. — 2. Järgmise koosoleku aja ja päewakorra määramine. — 3. Eelarwe arutamise jätkamine.

Riigikogu koosolek 29. juulil 1921. a. kell 5 p. l. Toompea lossi Walges saalis.

Kokku on tulnud 72 Riigikogu liiget.
Koosolekut juhatab abiesimees **K. Wirma**.

Sekretääri kohal abisekretäär **W. Pezold**, pärast abisekretäär **J. Bergman**.

Koosolek algab kell 5,25 min.

Juhataja **K. Wirma**: Awan Riigikogu koosoleku. Täna seaks päewakorraks on Riigikogu otsusel riigi 1921. a. eelarwe III lugemisel.

1. Riigi 1921. a. Rahaasjanduse eelarwe III lug. komisjoni aruandja **J. Kana** (loeb):

RIIGI 1921. a. EELARWE.

KORRALISED KULUD.

RIIGIKOGU.

Peatükk I.

Riigikogu.

§ 1. Palgad	13.592.360.—
§ 2. Korterirahad	669.200.—
§ 3. Sõidurahad	260.000.—
§ 4. Esituskulud	150.000.—

Kokku peatükk I 14.671.560.—

Peatükk II.

Kantselei.

§ 1. Palgad	1.579.500.—
§ 2. Kantselei kulud	571.500.—
§ 3. Ajutised töäjõud	705.600.—
§ 4. Majanduslised kulud	371.943.—
§ 5. Sõiduabinõud	200.000.—
§ 6. Ettenägemata kulud	50.000.—
§ 7. Liikuwa wara muretsemine	166.500.—
§ 8. Toetus ja arstiabi	54.918.—

Kokku peatükk II 3.699.961.—

Peatükk III.

Riigikogu walimised.

§ 1. Palgad	50.400.—
§ 3. Kantselei kulud	106.322.—
§ 4. Hääleõigusliste kodanikkude nimekirjade kokkuseadmine	595.631.—
§ 5. Walimismaterjaali kulud ja saatmine	9.975.—

Kokku peatükk III. 762.328.—

Kokku Riigikogu 19.133.849.—

Juhataja **K. Wirma**: Sõnasoowijaid ei ole. Aruandja sõna ei tarwita. Ma panen Riigikogu eelarwe 19.133.849 margalises summas hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu on mõned üksikud hääled; sellega on see riigi eelarwe osa häälteenamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Kana** (loeb):

RIIGIWANEM JA RIIGIKANTSELEI.

Peatükk I.

Riigiwanem ja riigikantselei juhatus.

§ 1. Palgad	540.000.—
§ 2. Esituskulud	500.000.—
§ 3. Korteriraha	120.000.—
§ 4. Toetus ja arstiabi	21.600.—

Kokku peatükk I. 1.181.600.—

Peatükk II.

Kantselei.

§ 1. Palgad	1.296.200.—
§ 2. Toetus ja arstiabi	40.000.—
§ 3. Päewarahad ja sõidukulud	84.000.—
§ 4. Kantselei kulud	374.000.—
§ 5. Majanduslised kulud	296.000.—
§ 6. Sõiduabinõud	393.000.—
§ 7. Liikuwa wara muretsemine	345.000.—
§ 8. Ettenägemata kulud	50.000.—

§§	9. Trükitööd	20.000.—
§§	10. Riigiwapi, pitsatite ja lippude walmistamise kulud	300.000.—
	Kokku peatükk II.	3.198.200.—

Peatükk III.

Riigiraamatukogu.

§§	1. Palgad	363.800.—
§§	2. Toetus ja arstiabi	10.300.—
§§	3. Kantselei kulud	56.000.—
§§	5. Liikuwa wara muretsemine	200.000.—
§§	6. Ettenägemata kulud	12.000.—
§§	7. Trükitööd	30.000.—
§§	8. Riigiraamatukogu täiendamine	1.500.000.—
§§	9. Päewapiltide kogu	260.000.—
§§	10. Kõitmise kulud	300.000.—
	Kokku peatükk III.	2.732.100.—

Peatükk IV.

Wabadusristi osakond.

§§	1. Palgad	68.400.—
§§	2. Toetus ja arstiabi	3.500.—
§§	3. Wabadusristide walmistamise kulud	1.640.000.—
	Kokku peatükk IV.	1.711.900.—

Peatükk V.

Riigi arhiiv.

§§	1. Palgad	406.680.—
§§	2. Toetus ja arstiabi	9.100.—
§§	3. Kantselei kulud	56.000.—
§§	4. Majandusliseid kulud	91.000.—
§§	5. Liikuw warandus	70.000.—
§§	6. Ettenägemata kulud	30.000.—
	Kokku peatükk V.	662.780.—

Peatükk VI.

Statistika keskbüroo.

VI. A. Juhatus.

§§	1. Palgad	180.500.—
§§	2. Toetus ja arstiabi	6.000.—

VI. B. Kantselei.

§§	1. Palgad	364.110.—
§§	2. Toetus ja arstiabi	13.400.—
§§	3. Päewarahad ja sõidukulud	100.000.—
§§	4. Kantselei kulud	250.000.—
§§	5. Majanduslised kulud	128.000.—

§§	6. Liikuw warandus	300.000.—
§§	7. Ettenägemata kulud	50.000.—
§§	8. Trükitööd	600.000.—

VI. C. Üleüldine osakond.

§§	1. Palgad	305.440.—
§§	2. Toetus ja arstiabi	10.330.—

VI. D. Kaubandus-tööstusosakond.

§§	1. Palgad	243.040.—
§§	2. Toetus ja arstiabi	10.000.—

VI. E. Põllumajanduse osakond.

§§	1. Palgad	291.840.—
§§	2. Toetus ja arstiabi	12.000.—

Kokku peatükk VI. 2.864.660.—

Peatükk VII.

Riigi majandusnõukogu.

§§	1. Palgad	34.560.—
§§	2. Kantselei kulud	4.200.—

Kokku peatükk VII. 38.760.—

Kokku riigikantselei 12.390.000.—

Juhataja K. Wirma: Sõnasooiwaid ei ole, aruandja sõna ei tarwita; panen sellepärast riigikantselei eelarwe 12.390.000 margalises kogusummas hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu on mõned üksikud hääled; sellega on see riigieelarwe osa häälteenamusega wastu wõetud.

Aruandja J. Kana (loeb):

RIIGIKONTROLL.

Peatükk I.

Juhatus.

§§	1. Palgad	328.200.—
§§	2. Toetus ja arstiabi	15.000.—
§§	3. Esituskulud	20.000.—
§§	4. Päewarahad ja sõidukulud	100.000.—

Kokku peatükk I 463.200.—

Peatükk II.

Kantselei.

§§	1. Palgad	996.480.—
§§	2. Toetus ja arstiabi	53.000.—
§§	3. Päewarahad ja sõidukulud	25.000.—

§ 4.	Kantselei kulud	403.000.—
§ 5.	Majanduslised kulud	602.900.—
§ 6.	Sõiduabinõud	600.000.—
§ 7.	Liikuwa wara muretsemine	750.000.—
§ 8.	Ettenägemata kulud	25.000.—
	Kokku peatükk II	3.455.380.—

Peatükk III.

Tsiwiilosakond.

§ 1.	Palgad	4.051.100.—
§ 2.	Toetus ja arstiabi	200.000.—
§ 3.	Päewarahad ja sõidukulud	750.000.—
	Kokku peatükk III	5.001.100.—

Peatükk IV.

Rahaosakond.

§ 1.	Palgad	2.531.480.—
§ 2.	Toetus ja arstiabi	130.000.—
§ 3.	Päewarahad ja sõidukulud	170.000.—
	Kokku peatükk IV	2.831.480.—

Peatükk V.

Teedeosakond.

§ 1.	Palgad	2.914.200.—
§ 2.	Toetus ja arstiabi	100.000.—
§ 3.	Päewarahad ja sõidukulud	320.000.—
	Kokku peatükk V	3.334.200.—

Peatükk VI.

Keskraamatupidamise osakond.

§ 1.	Palgad	644.640.—
§ 2.	Toetus ja arstiabi	15.000.—
	Kokku peatükk VI	659.640.—

Peatükk VII.

Sõjawäe osakond.

§ 1.	Palgad	4.859.200.—
§ 2.	Toetus ja arstiabi	140.700.—
§ 3.	Päewarahad ja sõidukulud	600.000.—
	Kokku peatükk VII	5.599.900.—

Peatükk VIII.

Tartu osakond.

§ 1.	Palgad	878.300.—
§ 2.	Toetus ja arstiabi	46.800.—
§ 3.	Päewarahad ja sõidukulud	120.000.—

§ 4.	Kantselei kulud	23.700.—
§ 5.	Majanduslised kulud	28.800.—
§ 6.	Liikuwa wara muretsemine	1.800.—
§ 7.	Ettenägemata kulud	8.800.—
	Kokku peatükk VIII	1.108.200.—
	Kokku riigikontrolli eelarwe	22.453.100.—

Juhataja **K. Wirma**: Sõnasoowijaid ei ole, aruandja sõna ei tarwita; panen sellepärast riigikontrolli eelarwe 22.453.100 marga suuruses hääletamisele. Wastu on mõned üksikud hääled; sellega on see riigi eelarwe osa suure häälteenamusega wastu wõetud.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Jürman** (loeb):

RAHAMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Juhatus.

§ 1.	Palgad	409.000.—
§ 2.	Toetus ja arstiabi	11.000.—
§ 3.	Esituse kulud	30.000.—
	Kokku peatükk I	450.000.—

Peatükk II.

Ministri kantselei arweosakonnaga.

§ 1.	Palgad	2.078.000.—
§ 2.	Toetus ja arstiabi	79.000.—
§ 3.	Päewarahad ja sõidukulud	24.000.—
§ 4.	Kantselei kulud	230.000.—
§ 5.	Majanduslised kulud	1.106.600.—
§ 6.	Ettenägemata kulud	200.000.—
§ 7.	Liikuwa wara muretsemine	135.000.—
§ 8.	Maks liikumata waranduse pealt	15.000.—
§ 9.	Remont	322.000.—
§ 10.	Sõiduabinõud	200.000.—
	Kokku peatükk II	4.389.600.—

Peatükk III.

Wälisagentuur.

§ 1.	Päewarahad ja sõidukulud	1.650.000.—
	Kokku peatükk III	1.650.000.—

Peatükk IV.

Riigi rahaasjanduse arveosakond.

§ 1. Palgad	2.930.200.—
§ 2. Toetus ja arstiabi	72.450.—
§ 3. Päewarahad ja sõidukulud	20.000.—
§ 4. Kantselei kulud	255.000.—
§ 5. Majanduslised kulud	4.000.—
§ 6. Ettenägemata kulud	10.000.—
§ 7. Liikuwa wara muretsemine	40.000.—
Kokku peatükk IV	3.331.650.—

Peatükk V.

Riigikassa.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad	1.925.080.—
§ 2. Toetus ja arstiabi	65.280.—
§ 3. Päewarahad ja sõidukulud	175.000.—
§ 4. Kantselei kulud	405.000.—
§ 5. Majanduslised kulud	3.000.—
§ 6. Ettenägemata kulud	90.030.—
§ 7. Liikuwa wara muretsemine	460.000.—
§ 8. Ekspeditsioon (wäärtmärkide valmistamine)	37.550.000.—
Kokku peatükk V A.	40.673.390.—

V. B. Renteid.

§ 1. Palgad	13.553.160.—
§ 2. Toetus ja arstiabi	348.060.—
§ 3. Päewarahad ja sõidukulud	300.000.—
§ 4. Kantselei kulud	932.000.—
§ 5. Majanduslised kulud	664.340.—
§ 6. Ettenägemata kulud	75.500.—
§ 7. Liikuwa wara muretsemine	542.000.—
Kokku peatükk V B.	16.415.060.—

Peatükk VI.

Otsekoheste maksude peawalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad	3.462.000.—
§ 2. Toetus ja arstiabi	70.000.—
§ 3. Päewarahad ja sõidukulud	75.000.—
§ 4. Kantselei kulud	3.360.000.—
§ 5. Majanduslised kulud	179.300.—

§ 6. Ettenägemata kulud	30.000.—
§ 7. Liikuwa wara muretsemine	45.000.—
Kokku peatükk VI A.	7.221.300.—

VI B. Kohtade peal maksuametid.

§ 1. Palgad	10.551.000.—
§ 2. Toetus ja arstiabi	300.000.—
§ 3. Päewarahad ja sõidukulud	250.000.—
§ 4. Kantselei kulud	715.000.—
§ 5. Majanduslised kulud	287.000.—
§ 6. Ettenägemata kulud	100.000.—
§ 7. Liikuwa wara muretsemine	100.000.—
Kokku peatükk VI B.	12.303.000.—

Peatükk VII.

Aktsiisi peawalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad	2.148.000.—
§ 2. Päewarahad ja sõidukulud	120.000.—
§ 3. Kantselei kulud	355.500.—
§ 4. Majanduslised kulud	18.000.—
§ 5. Ettenägemata kulud	44.000.—
§ 6. Liikuwa wara muretsemine	550.000.—
§ 7. Piirituse tööstus	362.711.500.—
§ 8. Eeteri valmistamine	469.000.—
§ 9. Piirituse ladude sisseadmine (m. a. tarwitamata krediit)	3.700.000.—
Kokku peatükk VII A.	370.116.000.—

VII B. Aktsiisiringkonnad.

§ 1. Palgad	17.967.000.—
§ 2. Toetus ja arstiabi	469.000.—
§ 3. Päewarahad ja sõidukulud	760.000.—
§ 4. Kantselei kulud	352.000.—
§ 5. Majanduslised kulud	204.000.—
§ 6. Ettenägemata kulud	85.000.—
§ 7. Liikuwa wara muretsemine	1.062.000.—
Kokku peatükk VII B.	20.899.000.—

Peatükk VIII.

Tolli peawalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad	750.740.—
§ 2. Toetus ja arstiabi	26.000.—

§ 3.	Päewarahad ja sõidukulud	87.640.—
§ 4.	Kantselei kulud	82.620.—
§ 5.	Majanduslised kulud	27.000.—
§ 6.	Liikuwa wara muretsemine	55.000.—
§ 7.	Ettenägemata kulud	12.000.—
	Kokku peatükk VIII A.	1.041.000.—

VIII B. Tolliametid.

§ 1.	Palgad	16.776.640.—
§ 2.	Toetus ja arstiabi	498.000.—
§ 3.	Päewarahad ja sõidukulud	191.000.—
§ 4.	Kantselei kulud	1.024.000.—
§ 5.	Majanduslised kulud	1.654.000.—
§ 5a.	Liikumise abinõude ülespidamine	448.000.—
§ 6.	Liikuwa wara muretsemine	3.020.000.—
§ 7.	Ettenägemata kulud	148.000.—
§ 8.	Remont	9.805.080.—
§ 9.	Walwurite riidega warustamine	1.569.280.—
	Kokku peatükk VIII B.	35.134.000.—

Peatükk IX.

Talurahwa põllupank.

§ 1.	Palgad	772.000.—
§ 2.	Toetus ja arstiabi	20.000.—
§ 3.	Päewarahad ja sõidukulud	10.000.—
§ 4.	Kantselei kulud	57.000.—
§ 5.	Majanduslised kulud	1.000.—
§ 6.	Ettenägemata kulud	3.000.—
	Kokku peatükk IX	863.000.—
	Kokku peatükk I—IX	514.487.000.—

Juhataja K. Wirma: Sõnasooiwaid ei ole, aruandja sõna ei tarwita. Panen rahaministeeriumi kulude eelarwe peatükk I-sest kuni peatükk IX-ni ilma riigi wõlgade ja laenude peatükita 514.487.000 marga suuruses hääletamisele. (Hääletatakse.) Üksikud on wastu. Sellega on see eelarwe osa wastu wõetud.

Aruandja A. Jürman (loeb):

Peatükk X.

Riigi wõlad ja laenud.

§ 1.	Laenu protsentide tasu Soome walitsusele	3.920.625.—
------	--	-------------

§ 2.	Laenu protsentide tasu Ameerika abiandmise komiteele	25.110.050.—
§ 3.	Laenu protsentide tasu Ameerika-Ühisriikide walitsusele	246.995.624.—
§ 4.	Laenu protsentide tasu Prantsuse walitsusele	16.217.960.—
§ 5.	Laenu protsentide tasu Inglise walitsusele	13.500.000.—
§ 6.	Prowisjonid ja komisjonid panga operatsioonide pealt	500.000.—
§ 7.	Protsendid sisemiste laenude pealt	10.000.000.—
§ 8.	Mitmesuguste wäikeste jookswate wõlgade tasumine	3.000.000.—
§ 9.	Operatsiooni kulud wäljamaal laenude ja wõlgade tegemise ja õiendamise puhul	5.000.000.—
	Kokku peatükk X	326.244.259.—

Kokku rahaministeeriumi eelarwe 840.731.259.—

Juhataja K. Wirma: Sõnasooiwaid ei ole. Aruandja sõna ei tarwita. Panen rahaministeeriumi kulude eelarwe peatükk X ühes eelmiste peatükkidega kokku 840.731.259 marga suuruses hääletamisele. (Hääletatakse.) Üksikud hääled on wastu. Sellega on riigi 1921 a. eelarwe rahaministeeriumi osa wastu wõetud.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja J. Annusson (loeb):

KAUBANDUS-TÖÖSTUSMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Juhatus.

§ 1.	Palgad	684.200.—
§ 2.	Sõidu ja päewarahad	25.000.—
§ 3.	Esituse kulud	200.000.—

Kokku peatükk I 909.200.—

Peatükk II.

Keskasutus.

§ 1.	Palgad	8.997.900.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	440.000.—
§ 3.	Kantselei kulud	709.400.—
§ 4.	Majanduslised kulud	674.600.—

§ 4a.	Sõiduabinõud	400.000.—
§ 5.	Liikuva wara muretsemine	862.800.—
§ 6.	Ettenägemata kulud	65.000.—
§ 7.	Tehnilised kulud	144.000.—
§ 8.	Trükitööd	20.000.—
§ 9.	Toetus ja arstiabi	335.400.—
§ 10.	Tehnilise ajakirjanduse toetamiseks	25.000.—
§ 11.	Looduswarade uurimiseks	4.000.000.—
§ 12.	Õpereiside toetamiseks tööstuse alal	150.000.—
§ 13.	Abiraha aurukatelde järelwalwe seltsile	100.000.—
§ 14.	Toetusraha ja laenud näituste korraldamiseks	1.000.000.—
	Kokku peatükk II	17.924.100.—

Peatükk III.

Mereasjanduse peawalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1.	Ametnikkude ja kuu-teenijate palgad	1.371.400.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	60.000.—
§ 3.	Kantselei kulud	150.000.—
§ 4.	Majanduslised kulud	6.200.—
§ 5.	Sõiduabinõud.	50.000.—
§ 6.	Liikuva wara muretsemine	20.000.—
§ 7.	Toetus ja arstiabi	60.000.—
§ 8.	Ettenägemata kulud	10.000.—
§ 9.	Kohtukulud	100.000.—
	Kokku peatükk III A.	1.827.600.—

III B. Administratiiv osakond ja sadamad.

§ 1.	Ametnikkude ja teenijate palgad	8.351.200.—
§ 2.	Laewakomando palgad	13.273.200.—
§ 3.	Tööliste palgad	2.400.000.—
§ 4.	Päewarahad ja sõidukulud	120.000.—
§ 5.	Kantselei kulud	369.000.—
§ 6.	Majanduslised kulud	408.300.—
§ 7.	Liikuva wara muretsemine	100.000.—
§ 8.	Weokulud	200.000.—
§ 9.	Toetus ja arstiabi	740.800.—
§ 10.	Trükitööd	250.000.—
§ 11.	Laewade juhushised kulud	15.000.—

§ 12.	Laewade remont	9.500.000.—
§ 13.	Ettenägemata kulud	10.000.—
§ 14.	Küte	62.500.000.—

Kokku peatükk III B. 98.237.500.—

III D. Uppunud waranduste päästeosakond.

§ 1.	Ametnikkude ja teenijate palgad	821.000.—
§ 2.	Laewakomando palgad	6.093.100.—
§ 3.	Päewarahad ja sõidukulud	50.000.—
§ 4.	Kantselei kulud	71.000.—
§ 7.	Toetus ja arstiabi	202.800.—
§ 8.	Laewa remont	2.700.000.—
§ 9.	Päästetöö	10.000.000.—

Kokku peatükk III D. 19.937.900.—

E. Lootside, tuletornide ja meremärkide osakond.

§ 1.	Ametnikkude ja teenijate palgad	12.647.300.—
§ 2.	Laewakomando palgad	9.476.200.—
§ 3.	Päewatöölise palgad	3.187.300.—
§ 4.	Päewarahad ja sõidukulud	200.000.—
§ 5.	Kantselei kulud	387.200.—
§ 6.	Majanduslised kulud	388.000.—
§ 7.	Kaartid ja instrumendid	556.600.—
§ 8.	Toetus ja arstiabi	663.200.—
§ 9.	Ehitus ja parandus	6.016.000.—
§ 10.	Mere- ja liinimärgid	850.000.—
§ 11.	Keskladu	35.563.200.—

Kokku peatükk III E. 69.935.000.—

III F. Traalerite osakond.

§ 1.	Ametnikkude ja kuu-teenijate palgad	739.500.—
§ 2.	Laewakomando palgad	14.085.400.—
§ 3.	Päewarahad ja sõidukulud	300.000.—
§ 4.	Kantselei kulud	141.000.—
§ 5.	Majanduslised kulud	525.000.—
§ 6.	Liikuva wara muretsemine	525.000.—
§ 7.	Weokulud	100.000.—
§ 8.	Toetus ja arstiabi	450.000.—
§ 9.	Laewade juhushised kulud	50.000.—
§ 10.	Laewade remont	8.000.000.—
§ 11.	Miini ja traali warustus	2.000.000.—

Kokku peatükk III F. 26.415.900.—

Peatükk IV.

**Mereasjanduse peavalitsuse ehitus-
osakond.**

A. Keskamet.

§ 1.	Ametnikkude ja teenijate palgad	2.168.800.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	20.000.—
§ 3.	Kantselei kulud	117.400.—
§ 4.	Majanduslised kulud	519.200.—
§ 4a.	Sõiduabinõud	150.000.—
§ 5.	Liikuwa wara muretsemine	135.000.—
§ 6.	Trükitööd	50.000.—
§ 7.	Toetus ja arstiabi	54.500.—
§ 8.	Weo- ja ladukulud	40.000.—
§ 9.	Warustuse kulud	20.000.—
§ 10.	Erakorralised kulud	10.000.—
	Kokku peatükk IV A.	3.284.900.—

IV B. Ehitus-parandus
jaoskond.

§ 1.	Ametnikkude ja teenijate palgad	885.600.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	35.000.—
§ 3.	Kantselei kulud	60.900.—
§ 4.	Majanduslised kulud	45.100.—
§ 5.	Toetus ja arstiabi	50.500.—
§ 7.	Laewameeskondade palgad	2.236.600.—
§ 8.	Laewade ülewalpida- mise tarbeained	4.015.000.—
§ 9.	Sadamate ja sadama- ehituste parandus	750.000.—
	Kokku peatükk IV B.	8.078.700.—

IV D. Süwendamise jaoskond.

§ 1.	Ametnikkude ja teenijate palgad	334.100.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	15.000.—
§ 3.	Kantselei kulud	15.000.—
§ 4.	Toetus ja arstiabi	126.500.—
§ 5.	Laewameeskondade palgad	9.002.000.—
§ 6.	Laewade ülewalpida- mise materjaalid	4.727.800.—
§ 7.	Laewade jooksew pa- randus	31.000.—
§ 8.	Laewade üür	50.000.—
	Kokku peatükk IV D.	14.301.400.—

IV E. Töökojad.

§ 1.	Ametnikkude ja teenijate palgad	1.065.200.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	6.500.—
§ 3.	Kantselei kulud	18.400.—
§ 4.	Majanduslised kulud	745.900.—
§ 5.	Liikuwa wara muretsemine	11.000.—
§ 6.	Inwentaari ja maai- nate parandus ja kor- rashoidmine	100.000.—
§ 7.	Toetus ja arstiabi	87.000.—
§ 8.	Elektri energia töös- tuse jaoks	300.000.—
§ 9.	Tööliste palgad	2.000.000.—
§ 10.	Tarbematerjaalid töös- tuse jaoks	2.196.000.—
	Kokku peatükk IV E.	6.530.000.—

Peatükk V.

Riigiwaranduste osakond.

A. Keskwalitsus.

§ 1.	Ametnikkude ja teenijate palgad	1.674.000.—
§ 2.	Tööliste palgad	345.000.—
§ 3.	Päewarahad ja sõidukulud	12.000.—
§ 4.	Kantselei kulud	46.600.—
§ 5.	Majanduslised kulud	113.100.—
§ 6.	Weokulud	2.000.000.—
§ 7.	Ettenägemata kulud	1.500.—
§ 8.	Toetus ja arstiabi	50.000.—
§ 9.	Waranduste kogumise kulud	100.000.—
	Kokku peatükk V A.	4.342.200.—

V B. Kohtade peal.

§ 1.	Ametnikkude ja teenijate palgad	234.500.—
§ 2.	Tööliste palgad	231.500.—
§ 3.	Päewarahad ja sõidukulud	20.200.—
§ 4.	Kantselei kulud	28.000.—
§ 5.	Majanduslised kulud	19.600.—
§ 6.	Weokulud	13.500.—
§ 7.	Ettenägemata kulud	2.400.—
§ 8.	Toetus ja arstiabi	8.000.—
	Kokku peatükk V B.	557.700.—

V D. Wanaraua ladu.

§§	1. Palgad	252.200.—
§§	2. Majanduslised kulud	7.000.—
§§	3. Toetus ja arstiabi	13.000.—
	Kokku peatükk V D.	272.200.—

V J. Tallinna kindluse kesk-ladu.

§§	1. Palgad	1.205.200.—
§§	2. Kantselei kulud	10.000.—
§§	3. Majanduslised kulud	46.500.—
§§	4. Ettenägemata kulud	5.000.—
§§	5. Aurupritsi kulud	617.000.—
§§	6. Toetus ja arstiabi	62.000.—
	Kokku peatükk V J.	1.945.700.—

V K. Nõmme kindluse keskladu.

§§	1. Palgad	766.600.—
§§	2. Päewarahad ja sõidukulud	10.000.—
§§	3. Kantselei kulud	11.000.—
§§	4. Majanduslised kulud	18.100.—
§§	5. Liikuwa wara parandus	5.000.—
§§	6. Ettenägemata kulud	5.000.—
§§	7. Aurupritsi kulud	280.000.—
§§	8. Toetus ja arstiabi	46.000.—
	Kokku peatükk V K.	1.141.700.—

Kokku kaubandus-tööstus-ministeeriumi eelarwe 275.641.700.—

Juhataja K. Wirma: Sõnasoowijaid ei ole. Aruandja sõna ei tarwita. Panen kaubandus-tööstusministeeriumi kuld-eelarwe 275.641.700 marga suuruses hääletamisele. (Hääletatakse.) Üksikud hääled on vastu. Sellega on riigi 1921 a. eelarwe kaubandus-tööstusministeeriumi osa wastu wõetud.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja E. Birkenberg (loeb):

TOITLUSMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Juhatus.

§§	1. Palgad	65.700.—
§§	2. Sõidukulud	5.000.—
	Kokku peatükk I	70.700.—

Peatükk II.

Kantselei.

(Ühine kõigil osakondadel.)

§§	1. Palgad	527.500.—
§§	2. Päewarahad ja sõidukulud	18.900.—
§§	3. Kantselei	393.100.—
§§	4. Majanduslised kulud	327.500.—
§§	5. Sõidukulud	254.200.—
§§	6. Toetus ja arstiabi	167.000.—
§§	7. Liikuwa wara muretsemine ja parandamine	13.000.—
	Kokku peatükk II	1.701.200.—

Peatükk III.

Kaubandusosakond.

A. Keskasutus.

§§	1. Palgad	654.400.—
§§	2. Päewarahad ja sõidukulud	30.000.—
§§	3. Aidakulud — palgad	465.800.—
§§	4. Weabinõud	147.200.—
	Kokku peatükk III A.	1.297.400.—

B. Karja- ja kalaasjanduse toimkond.

§§	1. Palgad	259.000.—
§§	2. Päewarahad ja sõidukulud	15.300.—
§§	3. Kalatööstuse keskkoht, palgad	63.000.—
§§	4. Külmetusmaja — palgad	50.400.—

Kohtade peal.

§§	1. Palgad	27.500.—
§§	2. Päewarahad ja sõidukulud	300.—
	Kokku peatükk III B.	415.500.—

Peatükk IV.

Arweosakond ja pearaamatupidamine.

§§	1. Palgad	882.000.—
§§	2. Päewarahad ja sõidukulud	7.500.—
§§	3. Ettenägemata kulud	3.800.—
	Kokku peatükk IV	893.300.—

Peatükk V.

	1919 a. eelarwe puudujääk	13.520.—
	Kokku peatükk V	13.520.—

Peatükk VI.

Wabariigi Walitsuse poolt määratud ja eelarwekommissjoni poolt vastu wõetud.

§ 1.	Tshekileiwa hinnawahe Tallinna linnavalitsusele 1920 a. jaanuarikuus	10.000.000.—
§ 2.	Tshekileiwa hinnawahe Tallinna linnavalitsusele 1921 a. jaanuarikuus	3.500.000.—
§ 3.	Tshekileiwa hinnawahe Tallinna linnavalitsusele 1921 a. weebruarikuus esimesel poolel	1.436.400.—
§ 4.	Tshekileiwa hindade reguleerimiseks linnades	4.000.000.—
Kokku peatükk VI		<u>18.936.400.—</u>
Kokku toitlusministeeriumi eelarwe		<u>23.328.020.—</u>

Juhataja **K. Wirma**: Sõnasoovi-
jaid ei ole. Aruandja sõna ei tarwita.
Panen toitlusministeeriumi kulude-eelarwe
23.328.020 marga suuruses hääletamisele.
(Hääletatakse.) Üksikud hääled on
wastu. Sellega on riigi 1921 a. eel-
arwe toitlusministeeriumi osa
wastu wõetud.

Aruandja **E. Birkenberg** (loeb):

TOITLUSMINISTEERIUMI LIKWIDEERIMISE KOMMISSJON.

Peatükk I.

Kantselei.

§ 1.	Palgad	198.000.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	30.000.—
§ 3.	Kantselei kulud	101.000.—
§ 4.	Majanduslised kulud	72.000.—
§ 5.	Toetus- ja arstiabi	21.300.—
§ 7.	Ettenägemata kulud	8.000.—
§ 8.	Lahkuwatele ametnikkudele ettemaks 2 nädala palga suuruses Wabariigi Walitsuse otsuse põhjal	58.905.—
Kokku peatükk I		<u>489.205.—</u>

Peatükk II.

Arweosakond ja pearaamatupidamine.

§ 1.	Palgad	208.965.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	10.000.—
§ 3.	Ettenägemata kulud	1.500.—
Kokku peatükk II		220.465.—
Kokku toitlusministeeriumi likwideerimise komisjoni eelarwe		<u>709.670.—</u>

Juhataja **K. Wirma**: Sõnasoovi-
jaid ei ole. Komisjoni aruandja sõna ei
tarwita. Panen toitlusministeeriumi likwi-
deerimise komisjoni kulude-eelarwe
709.670 marga suuruses hääletamisele.
(Hääletatakse.) Ainult üks hääle on
wastu. Sellega on see eelarwe-
osa wastu wõetud.

Rahaasjanduse komisjoni
aruandja **O. Liigand** (loeb):

HARIDUSMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Juhatus.

§ 1.	Palgad	601.200.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	50.000.—
§ 3.	Esituskulud	20.000.—
Kokku peatükk I		<u>671.200.—</u>

Peatükk II.

Kantselei.

§ 1.	Palgad	1.152.000.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	390.000.—
§ 3.	Kantselei kulud	342.000.—
§ 4.	Majanduslised kulud	289.800.—
§ 4a.	Sõiduabinõud	153.500.—
§ 5.	Liikuwa waranduse muretsemine	250.000.—
§ 6.	Trükitööd ja kuulutused	25.000.—
Kokku peatükk II		<u>2.602.300.—</u>

Peatükk III.

Kooliosakond.

A. Keskasutus.

§ 1.	Palgad	1.074.500.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	350.000.—

§ 3.	Trükitööd ja kuulutused	300.000.—
§ 4.	Õpekwade, eksami programmide kokkuseadmine	30.000.—
§ 5.	Auhinnad kaswatus-teadliste, laste- ning koolikirjandusliste tööde eest	45.000.—
§ 6.	Eksamite ja kursuste kulud	3.203.000.—

§ 7.	Toetussummad:	
a)	üleüldised toetussummad	15.235.000.—
b)	toetussummad erakoolidele	2.357.000.—
	Kokku peatükk III A.	22.594.500.—

B. Kohtade peal.

Riigikoolid.

§ 1.	Palgad	21.013.400.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	197.800.—
§ 3.	Kantselei kulud	323.200.—
§ 4.	Majanduslised kulud	6.844.300.—
§ 5.	Kooliõpilaste arstimise kulud	215.000.—
§ 6.	Inwentaari muretsemine	3.519.300.—
§ 7.	Õpetarbed ja õpewahendid	3.764.800.—
§ 8.	Toetussummad	1.784.400.—
§ 9.	Erikulud	1.139.400.—
	Kokku peatükk III B.	38 801.600.—

C. Awalikud koolid.

§ 1.	Palgad	209.742.800.—
§ 2.	Maakonna- ja linna koolinõunikkude palgad	981.200.—
	Kokku peatükk III C.	210.724 000.—

Peatükk IV.

Teaduse- ja kunstiosakond.

A. Keskasutus.

§ 1.	Palgad	375.900.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	12.000.—
§ 4.	Eestimaa kirjelduse väljaandmise	500.000.—
§ 5.	Kunstiteoste omandamiseks	300.000.—

§ 6.	Ainelise, sõnalise ja helilise wanawara korjamiseks ja kultuurajalooliste asjade omandamiseks	1.300.000.—
§ 7.	Toetussummad	7.705.500.—
§ 8.	Mag. zool. Wilhelm Peterson'ile tasu tema teadusliste tööde eest	151.200.—
	Kokku peatükk IV A.	10.344.100.—

IV. B. Kohtade peal.

Tartu ülikool.

§ 1.	Palgad	36.504.700.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	80.000.—
§ 3.	Kantselei kulud	282.600.—
§ 4.	Majanduslised kulud	8.585.100.—
§ 4a.	Sõidu- ja weoabinõud	281.900.—
§ 5.	Liikuwa waranduse muretsemiseks ja korrahoidmiseks	1.103.500.—
§ 6.	Hoonete remondid ja osalised ümberehitused	2.000.000.—
§ 7.	Teaduslised kulud	1.665.000.—
§ 8.	Stipendiumid	3.476.700.—
§ 9.	Teaduslistele institutidele, kabinetidele ja kliinikutele ülewaldamise kuludeks ja toetusrahadeks	4.027.100.—
§ 10.	Ettenägemata kulud	200.000.—
	Kokku peatükk IV B.	58.206.600.—

C. Riigi keskarhiw.

§ 1.	Palgad	176.700.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	24.000.—
§ 3.	Kantselei kulud	115.800.—
§ 4.	Majanduslised kulud	284.300.—
§ 5.	Inwentaari muretsem.	352.000.—
	Kokku peatükk IV C.	952.800.—

D. Kadrioru lossi korrashoidmise ja kasutamise kulud riiklise kunstimuseumi tarwis.

§ 1.	Majanduslised kulud	242.400.—
	Kokku peatükk IV D.	242.400.—

Peatükk V.

Majandusosakond.

§ 1.	Palgad	1.108.600.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	30.000.—

§ 3. Õpetajaile antawa riik- lise warustuse saat- mise ja weokulud	40.000.—
§ 4. Toetus ja arstiabi	350.000.—
§ 5. Koolimajade plaanide walmistamise ja wõist- luse kulud	150.000.—
Kokku peatükk V	1.678.600.—

Peatükk VI.

Rahwussekretäärid.

§ 1. Palgad	392.400.—
Kokku peatükk VI	392.400.—

**Kokku haridusministeeriumi
eelarwe 347.210.500.—**

A. Palwadre (sd.): Teisel lugemisel suurendas Riigikogu haridusministeeriumi eelarwe 4. peatükki A. § 7 all 64.500 marga wõrra. Need summad olid arwatud toetusrahaks Truusmann'ile, Diido'le ja Prants'ule. Ühtlasi tehti II lugemisel ka teisi parandus-ettepanekuid suurendada üksikuid summasid, mis olid määratud abiandmiseks puudustkannatajatele. Nii oli ette pandud suurendada töö- ja hoolekandeministeeriumi üleüldiseks abiandmiseks määratud summasid, mis tagasi lükati. Tagasi lükati ka ettepanekud, mis tehtud olid tööliste keskel hariduse laialilaotamiseks. Neid asjaolusid silmas pidades, ei pea Sotsiaaldemokraatline Tööliisterühm mitte õigeks, et need parandused wastu wõeti, kuna teised tagasi lükati. Sarnane Riigikogu otsus wõiks väljaspool wäga imeliku arusaamise ellu kutsuda, nagu oleksid need 3 isikut abirahade wääriliseks leitud, kuna teised keegi abi ei tarwita. Sellepärast teen oma rühma nimel ettepaneku haridusministeeriumi eelarwet — peatükk IV A. § 7 — vähendada 34.500 marga wõrra, missugune summa teisel lugemisel mag. J. Truusmann'i — 10.500 — ja H. Prants'u — 24.000 marka — toetusrahaks sai määratud.

E. Martinson (sd.): Panen ette haridusministeeriumi eelarwe III peat. § 7 punkt a juure lisada waesemate koolikohustusliste õpilaste toetamiseks 10.500.000 marka. Ettepaneku tegin II lugemisel 20.000.000 marga suuruses, aga et sellest läbi läks 9.500.000, siis teen ettepaneku 10.500.000 suuruses. Motiivid olen teisel lugemisel ette toonud.

A. Birk (rhw.): Austatud Riigikogu liikmed, minu ettepanek ei olnud teisel lu-

gemisel nõnda õnnelik, nagu hra Martinson'i oma ehk ta küll ainult 150.000 mk. suur oli. Kordan ettepanekut haridusministeeriumi eelarwe peatükk IV A. § 7 suurendada 150.000 mk. wõrra Eesti helikunstiseltsi Tallinna muusikakooli toetusraha suurendamiseks. Selle summa oli Riigikogu eelarwekomisjon maha tõmmanud, ehk küll walitsuse eelarwekomisjon leidis wõimaliku olewat terwet kooli puudujäägi summat 750.000 marga suurusele määrata. Ma ei hakka kordama neid motiive, mis ma ette kandnud olen, kuid pean ühte üttelema, et selle kooli eelarwe mitte suurendatud ei ole, waid on wõetud just eelarwe-summa puudujääk, mis aasta algusel oli. Teisel poolaastal on koolil muidugi jälle uued raskused ees, mis muidugi nende kunstisõprade kanda jääwad, kes seda kooli ülewal peawad. Ma panen Riigikogule tõsiselt südame peale seda kooli mitte hädasse jätta, waid seda wäikest summat kooli wäljaminekust, mis kooliõpetajatele umbes $\frac{3}{4}$ kuupalka kindlustab, wastu wõtta.

J. Lattik (kristl.): Kordan teisel lugemisel tehtud ettepanekut peatükk III § 7 b „toetussummad erakoolidele“ suurendada 2.357.000 marga pealt 4.000.000 marga peale, see on juure lisada 1.643.000 marka. Motiivid tein teisel lugemisel ette. Juhin tähelepanu selle peale, et erakoolidel meie haridusalal suur ajalooline tähtsus on.

P. Keerdo (is.): II lugemisel ette toodud motiivid olen järgmise ettepaneku üles wõtta haridusministeeriumi eelarwesse järgmised parandused: peatükk III A. § 7 lit. a (endisele lisaks) kehwide õpilaste toetamiseks 80.000.000.—; peatükk IV A § 7 (endisele lisaks): Töölisteteatri toetamiseks k. s. „Walwajale“ 500.000.—; tööliste organisatsioonidele a) kultuurharidustööks 5.000.000.—; b) raamatukogude peale 10.000.000.—

Juhataja **K. Wirma**: Sõnasoowijaid enam ei ole. Lõpusõna on komisjoni aruandjal.

Aruandja **O. Liigand**: Komisjonis on arutatud rkl. Palwadre poolt tehtud ettepanekut, wõin komisjoni nimel sellega ühineda. Teised ettepanekud ja parandused rahaasjanduse komisjonis arutusel ei olnud ja sellepärast ei saa mina komisjoni nimel seisukohta wõtta. Panen ette haridusministeeriumi eelarwet eelarwekomisjoni poolt wastu wõetud kujul wastu wõtta.

Juhataja **K. Wirma**: Ma asun hääletamisele. Kõige pealt on r. e. Pal-

wadre poolt ette pandud parandus: Wähendada peatükk IV A § 7 — 34.500 marga wõrra. Selle parandusega on aruandja ühinenud. Kui keegi Riigikogu liigetest eriti hääletamist ei nõua... (Wahel hääletada.) Kuulen, et nõutakse hääletamist. Ma panen selle paranduse siis eriti hääletamisele. Siis on järgmine parandus peatükk IV A juure r. e. Birk'i poolt: Suurendada 150.000.— wõrra Eesti helikunstiseltsi Tallinna muusikakooli toetusraha. Sellesama peatüki juure on weel r. e. Keerdo ettepanek: Töölisteteatri toetamiseks k. s. „Walwajale“ 500.000.—; tööliste organisatsioonidele kultuurharidustööks 5 000.000.— ja tööliste raamatukogude peale 10.000.000.—. Need oleks siis parandused selle peatüki juure. Teised ettepanekud käiwad peatükk III A § 7 kohta. Kõige pealt on Riigikogu liikme Keerdo ettepanek peatükk III A § 7 lit. a (endisele lisaks) wõtta kehwide õpilaste toetamiseks 80.000.000 marka. Siis on Riigikogu liikme Martinson'i ettepanek seda eelarwe-summat tõsta 10.500.000 marga wõrra. Lõpuks on r. e. Lattik'u ettepanek peatükk III A § 7 lit. b toetussumma, mis eelarwes on 2.357.000, tõsta 4.000.000 peale, nõnda et siia juure tuleks 1.643.000 marka. Need on siis kõik parandused haridusministeeriumi eelarwe peatükk III kohta. Kas ollakse sellega nõus, et kõik ettepanekud, mis ühe paragrahwi ja peatüki piiridesse kuulwad, korraga ära otsustame? Keegi wastu ei waidle.

Siis ma lähaksin kõige pealt peatükk IV A § 7 kohta sisseantud paranduste hääletamisele. Kõige enne on sisse antud r. e. Palwadre parandus: Wähendada seda summat, mis teisel lugemisel wastu wõeti, 34.500 marga wõrra, missugune summa II lugemisel Jüri Truusmanni ja Heinrich Prants'u toetusrahaks sai määratud. (Hääletatakse.) Mul näib, et enamus on wastu. Kas nõutakse hääle äralugemist? Hääle äralugemist ei nõuta. Sellega on siis see ettepanek tagasi lükatud. Siis on Riigikogu liikme Birk'i parandus: Suurendada sellesama § 7 toetussummat 150.000 marga wõrra. (Hääletatakse.) See ettepanek on saanud 20 häält poolt ja 18 wastu, sellega on ta wastu wõetud. Siis on järgmine ettepanek Riigikogu liikme Keerdo poolt suurendada sellesama paragrahwi summat toetussummadega mitmesugustele asutustele kokku 15 miljoni 500 tuhande marga wõrra. (Hääletatakse.) Mulle näib, et ena-

mus wastu on. Sellega on see ettepanek tagasi lükatud.

Siis läheme peatükk III A § 7 kohta tehtud ettepanekute juure. Kõige pealt on r. e. Keerdo poolt ettepanek selle peatükk III A § 7 lit. a suurendada 80.000.000 marga wõrra (Hääletatakse.) Mulle näib, et enamus on wastu, sellega on see ettepanek tagasi lükatud. Siis ma panen hääletamisele r. e. Martinson'i ettepaneku: sedasama punkti suurendada 10 miljoni 500 tuhande marga wõrra. (Hääletatakse.) Mul näib, et suur enamus on wastu, seega on see ettepanek tagasi lükatud. Siis on r. e. Lattik'u ettepanek sellesama paragrahwi lit. b olewat summat suurendada. Praegu on siin 2.357.000 marka. Ettepanek on seda tõsta 4.000.000 marga peale, nõnda et juure tuleks 1.643.000 marka. (Hääletatakse.) Suur enamus on wastu, sellega on see ettepanek tagasi lükatud. Sellega on wastu wõetud ainult rkl. Birk'i poolt ettepanek parandus: peatükk IV A § 7 suurendada 150 tuhande marga suuruses, nii et see paragrahwi summa jääb 7.855.500 marka ja peatükk IV kokku 10.494.100 marka. Sellega oleks siis haridusministeeriumi eelarwe lõpusumma 347.360 500 marka. Ma panen hääletamisele siis selle haridusministeeriumi eelarwe lõpusumma, terve selle eelarwe osa, selles suuruses nagu ta ette kantud, mille hulka käib ka wastu wõetud parandus. (Hääletatakse.) Wastu on üksikud hääled. Sellega on haridusministeeriumi eelarwe wastu wõetud.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **J. Uluots** (loeb):

KOHTUMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Juhatus.

§ 1.	Palgad	399.600.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	12.000.—
§ 3.	Esituskulud	12.000.—
§ 4.	Toetus ja arstiabi	16.200.—

Kokku peatükk I 439.800.—

Peatükk II.

Ministeeriumi kantselei.

§ 1.	Palgad	938.300.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	24.000.—
§ 3.	Kantselei kulud	160.000.—

§ 4.	Majanduslised kulud	274.000.—
§ 5.	Sõiduabinõud	250.000.—
§ 6.	Liikuwa wara muretsemine ja parandus	65.000.—
§ 7.	Majade remont	60.000.—
§ 8.	Toetus ja arstiabi	32.200.—
§ 9.	Warustuse kulud	156.000.—
§ 10.	Ajakirja „Õiguse“ toetus	93.000.—
	Kokku peatükk II	2.052.500.—

Peatükk III.

Administratiiv osakond.

A. Riigikohus.

§ 1.	Palgad	3.090.000.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	68.000.—
§ 3.	Kantselei kulud	134.400.—
§ 4.	Majanduslised kulud	187.000.—
§ 5.	Liikuwa wara muretsemine ja parandus	75.000.—
§ 6.	Tunnistajate ja ekspertide tasu	3.000.—
§ 7.	Majade remont	80.000.—
§ 8.	Toetus ja arstiabi	52.000.—
	Kokku peatükk III A.	3.689.400.—

B. Administratiiv osakond kohtade peal.

§ 1.	Palgad	35.910.000.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	1.700.000.—
§ 3.	Kantselei kulud	3.574.700.—
§ 4.	Majanduslised kulud	2.425.700.—
§ 5.	Liikuwa wara muretsemine ja parandus	635.800.—
§ 6.	Tunnistajate ja ekspertide tasu	600.000.—
§ 7.	Majade remont	930.000.—
§ 8.	Toetus ja arstiabi	792.500.—
	Kokku peatükk III B.	46.568.700.—

Peatükk IV.

Kodifikatsiooni osakond.

§ 1.	Palgad	1.047.240.—
§ 3.	Kantselei kulud	137.600.—
§ 4.	Majanduslised kulud	1.200.—
§ 5.	Liikuwa wara muretsemine ja parandus	6.000.—
§ 8.	Toetus ja arstiabi	27.700.—
	Kokku peatükk IV	1.219.740.—

Peatükk V.

Prokuratuur.

A. Riigikohtu prokuratuur.

§ 1.	Palgad	430.120.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	12.000.—
§ 3.	Kantselei kulud	13.000.—
§ 8.	Toetus ja arstiabi	12.200.—

Kokku peatükk V A. 467.320.—

B. Prokuratuur kohtade peal.

§ 1.	Palgad	5.654.400.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	300.000.—
§ 3.	Kantselei kulud	397.900.—
§ 4.	Majanduslised kulud	137.700.—
§ 5.	Liikuwa wara muretsemine ja parandus	154.000.—
§ 6.	Kohtukulud	35.000.—
§ 7.	Toetus ja arstiabi	191.400.—

Kokku peatükk V B. 6.870.400.—

Peatükk VI.

Wangimajade peawalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1.	Palgad	2.379.360.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	145.000.—
§ 3.	Kantselei kulud	120.500.—
§ 4.	Majanduslised kulud	84.300.—
§ 5.	Liikuwa wara muretsemine ja parandus	31.000.—
§ 8.	Toetus ja arstiabi a) wangimajade waimulikkude palk	110.000.— 75.000.—
§ 9.	Autasu ametnikkudele	15.000.—

Kokku peatükk VI A. 2.960.160.—

B. Wangistus asutused.

§ 1.	Palgad	40.961.113.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	100.000.—
§ 3.	Kantselei kulud	470.000.—
§ 4.	Majanduslised kulud	5.101.300.—
§ 5.	Sõiduabinõud	1.800.000.—
§ 5.	Liikuwa wara muretsemine ja parandus	390.000.—
§ 7.	Wangide ülewalpidam.:	
	a) toimine	19.600.000.—
	b) haigete ülewalpidamine	2.730.000.—
	d) riided, asemeriided, jalanõud	8.000.000.—
	e) saun ja pesupesem.	337.000.—
	c) surnute matmine	50.000.—

§ 8.	Wangide wedu	1.272.500.—
§ 9.	Wangistusasutuste remont	6.650.000.—
§ 11.	Õpeabinõud	45.000.—
§ 13.	Raamatukogu	20.000.—
§ 14.	Toetus ja arstiabi	1.110.000.—
§ 15.	Riided, jalanõud	9.800.000.—
§ 16.	Sõjariistad	750.000.—
Kokku peatükk VI B.		99.186.913.—

Peatükk VII.

Kriminaalpolitsei.

A. Peawalitsus.

§ 1.	Palgad	1.016.460.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	160.000.—
§ 3.	Kantselei kulud	246.000.—
§ 4.	Majanduslised kulud	8.600.—
§ 10.	Otsimise rahad	50.000.—
§ 11.	Toetus ja arstiabi	25.000.—
Kokku peatükk VII A.		1.506.060.—

B. Kriminaalpolitsei osakonnad.

§ 1.	Palgad	19.370.178.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	2.182.600.—
§ 3.	Kantselei kulud	947.100.—
§ 4.	Majanduslised kulud	779.000.—
§ 5.	Sõiduabinõud	1.200.000.—
§ 6.	Liikuwa wara muretsemine	80.000.—
§ 8.	Rewolwrid ja padrunid	164.000.—
§ 9.	Tehnilised abinõud	309.800.—
§ 10.	Otsimise rahad	1.330.000.—
§ 11.	Toetus ja arstiabi	440.000.—
§ 13.	Riided ja jalanõud	3.135.000.—

Kokku peatükk VII B. 29.937.678.—

Kokku kohtuministeerium 194.898.671.—

A. Jõeäär (sd.): Juba teisel lugemisel tein ma soowiawalduse kohtuministeerium eelarwe kohta, mis aga tagasi lükati, sest et need asjaolud, mida ma motiivideks ette tõin, Riigikogu liikmetele küllalt tuttavat ei olnud. Kohtuministeeriumi eelarwe arutamisel on aga mõndagi selgunud, mispärast loodan, et Riigikogu nüüd minu soowiawalduse wastu wõtab. Sellepärast tein teisel lugemisel tehtud ettepaneku piirides järgmise soowiawalduse: „Riigikogu awaldab soowi, et wiibimata saaks sammusid astunud kohtute rahwale kättesaadavaks tegemiseks ja nende tegewuse kiirendamiseks.“

Juhataja K. Wirma: Rohkem sõnasoowijaid ei ole. Sõna on komisjoni aruandjal lõpu kokkuwõtteks.

Aruandja J. Uluots: Komisjoni nimel teatan, et komisjon selle soowiawalduse kohta seisukohta wõtnud ei ole ja panen sellepärast ette kohtuministeeriumi eelarwet niisugusel kujul wastu wõtta, nagu ta ette kantud.

Juhataja K. Wirma: Asun kohtuministeeriumi eelarwe osa hääletamisele 194.898.671 marga suuruses. (Hääletatakse.) Üksikud on wastu, sellega on kohtuministeeriumi eelarwe 194.898.671 marga suuruses wastu wõetud.

Rkl. Jõeäär'i poolt on soowiawaldus tulnud kohtuministeeriumi eelarwe kohta, Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu on üks hääl, sellega on see soowiawaldus wastu wõetud.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja Chr. Kaarna (loeb):

SISEMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Juhatus.

§ 1.	Palgad	414.600.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	40.000.—
§ 3.	Esituskulud	60.000.—
Kokku peatükk I.		514.600.—

Peatükk II.

Kantselei

§ 1.	Palgad	2.157.747.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	40.000.—
§ 3.	Kantselei kulud	312.000.—
§ 4.	Majanduslised kulud	575.300.—
§ 5.	Liikuwa wara muretsemine	285.000.—
§ 6.	Ettenägemata kulud	30.000.—
§ 7.	Toetus ja arstiabi	76.400.—
§ 8.	Inwentaari parandus ja remondid	30.000.—
Kokku peatükk II.		3.506.447.—

Peatükk III.

A. Administratiivasjade peawalitsus.

§ 1.	Palgad	3.049.245.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	25.000.—

§ 3.	Kantselei kulud	339.300.—
§ 4.	Majanduslised kulud	15.600.—
§ 5.	Inventaari muretsemine	20.000.—
§ 6.	Ettenägemata kulud	20.000.—
§ 7.	Toetus ja arstiabi	80.000.—
§ 8.	Rüütlimõisade waranduste walitsemine	59.900.—
	Kokku peatükk III A.	3.609.045.—

III. B. Rahwawäe komisjonid.

§ 1.	Palgad	2.345.312.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	110.000.—
§ 3.	Kantselei kulud	305.700.—
§ 4.	Majanduslised kulud	435.000.—
§ 5.	Inventaari muretsemine	44.000.—
§ 6.	Ettenägemata kulud	107.500.—
§ 7.	Remondid	20.000.—
	Kokku peatükk III B.	3.367.512.—

III. C. Eesti ew.-lutheri usu konsistoorium.

Abiraha järgnewa jaotuse järele:

§ 1.	Palgad	246.900.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	12.000.—
§ 3.	Kantselei kulud	21.000.—
§ 4.	Majanduslised kulud	26.000.—
§ 8.	Remondid ja inventaari parandus	5.000.—
	Kokku peatükk III C.	310.900.—

III. D. Eesti apostliku õigeusu kiriku sinod.

Abiraha järgnewa jaotuse järele:

§ 1.	Palgad	30.600.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	3.700.—
§ 3.	Kantselei kulud	13.700.—
	Kokku peatükk III D.	48.000.—

III. E. Loata wiinawalmistamise ja piiritusega kauplemise wastu wõitlemise komisjon.

§ 1.	Palgad	198.020.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	30.000.—
§ 3.	Kantselei kulud	18.000.—
§ 4.	Majanduslised kulud	12.800.—
§ 5.	Ettenägemata kulud	2.000.—
	Kokku peatükk III E.	260.820.—

III. F. Petseri maaülem.

§ 1.	Palgad	313.973.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	40.000.—
§ 3.	Kantselei kulud	40.667.—
§ 4.	Majanduslised kulud	39.200.—
§ 5.	Hobuste ülewalpidamine	40.000.—
§ 6.	Inventaari muretsemine	2.933.—
§ 7.	Ettenägemata kulud	6.667.—
§ 8.	Remondid ja inventaari parandamine	12.000.—
	Kokku peatükk III F.	495.440.—

Peatükk IV.

Omawalitsusasjade peawalitsus.

§ 1.	Palgad	690.440.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	26.900.—
§ 3.	Kantselei kulud	62.000.—
§ 5.	Inventaar	25.000.—
§ 6.	Ettenägemata kulud	25.000.—
§ 7.	Toetus ja arstiabi	25.000.—
§ 8.	Inventaari parandamine	2.500.—
§ 9.	Toetusraha Tallinna linnawalitsusele autopritsi ostmiseks Warariigi Walitsuse otsusel 4. III. 1921. a.	500.000.—
	Kokku peatükk IV.	1.356.840.—

Peatükk V.

A. Politsei peawalitsus.

§ 1.	Palgad	1.520.630.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	100.000.—
§ 3.	Kantselei kulud	569.800.—
§ 4.	Majanduslised kulud	8.000.—
§ 5.	a) inventaar	48.000.—
	b) sõjariistade muretsemine	2.225.000.—
	g) elektri ja telefoni sisseseadmine	24.000.—
	i) riiete ja jalanõudega warustamine	11.265.000.—
§ 6.	a) Autasud ametnikkudele	300.000.—
	b) ettenägemata kulud	70.000.—
	c) puudujääk 50% 1919. a. summast omawalitsustele	5.000.000.—

	d) politseinikkude ettewalmistamise kursused ja käsi- raamatud	1.300.000.—
§ 7.	Toetus ja arstiabi	1.546.400.—
§ 8.	Inwentaari parandus	38.000.—
	Kokku peatükk V A.	24.014.830.—

B. Politseiasutused.

§ 1.	Palgad	124.614.260.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidu- kulud	1.000.000.—
§ 3.	Kantselei kulud	5.400.000.—
§ 4.	Majanduslised kulud	3.806.400.—
§ 5.	a) hobuste ülespida- mine	20.000.000.—
	b) wangide toitmine	1.200.000.—
	c) desinfitseerimine ja arstirohud	170.000.—
	d) weokulud	450.000.—
	g) mootorpaadi ja auto tarwitamise kulud	336.000.—
§ 6.	Liikuwa wara muret- semine:	
	a) inventaar	1.000.000.—
	b) liikumise abinõud ja hobuseriistad	1.500.000.—
	g) elektri ja telefoni sisseseadmine	500.000.—
§ 7.	Ettenägemata kulud	120.000.—
§ 8.	Remondid ja inwen- taari parandus	1.000.000.—
§ 9.	Laen hobusteostmi- seks	1.500.000.—
	Kokku peatükk V B.	162.596.660.—

Peatükk V D.

Tallinna linna karantiin 137.859.—

Peatükk VI.

A. Terwishoiu peawalitsus.

§ 1.	Palgad	1.882.310.—
§ 2.	Esituskulud	100.000.—
§ 3.	Päewarahad ja sõidu- kulud	100.000.—
§ 4.	Kantselei kulud	350.000.—
§ 5.	Majanduslised kulud	1.000.—
§ 6.	Inwentaar	20.000.—
§ 7.	Ettenägemata kulud	70.000.—

§ 9. Tallinna keskaige-
maja Röntgeni kabi-
neti sisseseadmine 400.000.—

Abirahad omawalit-
suse asutustele epi-
deemiade kordadel 3.000.000.—

Sifilise haiguse ku-
lude katmiseks 4.000.000.—

Sõjamineisteriumilt
ülewõetud külgehak-
kawate haiguste hai-
gemaja ülewalpida-
mine 2.000.000.—

Eesti kodanikkude
rawitsemine wälja-
maalistes asutustes 150.000.—

Kokku peatükk VI A. 12.073.310.—

B. Asutused kohtade peal.

§ 1.	„Seewaldi“ waimuhai- gete maja Tallinnas	11.164.100.—
§ 2.	„Kuuda“ leprosoorium	1.095.100.—
§ 3.	„Jämejala“ nõdra- meelsete warjupaik	2.515.000.—
§ 4.	„Tarwastu“ pidali- tõbiste warjupaik	2.329.000.—
§ 5.	„Audeko“ pidalitõ- biste warjupaik	727.400.—
§ 6.	„Pilguse“ waimuhai- gete warjupaik	689.100.—
	Kokku peatükk VI A.	18.519.700.—

Peatükk VII.

A. Ehituspeawalitsus.

§ 1.	Palgad	1.150.790.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidu- kulud	50.000.—
§ 3.	Kantselei kulud	150.000.—
§ 4.	Majanduslised kulud	97.000.—
§ 5.	a) inventaar	89.150.—
	b) elektri ja telefoni sisseseadmine	3.000.—
§ 6.	Ettenägemata kulud	5.000.—
§ 7.	Toetus ja arstiabi	60.000.—
§ 8.	Remondid ja inwen- taari parandamine	5.000.—
	Kokku peatükk VII A.	1.609.940.—

B. Ehitusbüroo.

§ 1. Palgad 1.113.960.—

C. Riigiwaranduste walitsus.

§ 1.	Palgad	766.484.—
§ 3.	Kantselei kulud	5.000.—

§ 4.	Majanduslised kulud	670.550.—
§ 5.	a) Hobuste ülewalpidamine	260.000.—
	b) liikumise abinõud	75.000.—
§ 6.	Erakorralised kulud	10.000.—
§ 8.	Remondid ja inwentaari parandus	193.160.—
	Kokku peatükk VII C.	1.980.194.—

D. Kadrioru lossi ja pargi walitsus.

§ 1.	Palgad	1.227.100.—
§ 4.	Majanduslised kulud	161.500.—
§ 5.	a) hobuste ülewalpidamine	220.000.—
	b) weokulud	5.400.—
	d) liikumise abinõud	45.000.—
§ 6.	a) inwentaar	120.000.—
	b) elaw inwentaar	31.000.—
	g) elektri ja telefoni sisseseaded	5.000.—
§ 7.	Ettenägemata kulud	5.000.—
§ 8.	d) jookswad remondid	1.000.000.—
	c) inwentaari parandus	60.000.—
	h) teede sillutamine ja parandamine	90.000.—
	i) pargi parandamine ja kaunistamine	300.000.—
	Kokku peatükk VII D.	3.270.000.—

Peatükk VIII.

A. Rekwireerimise ja kahjude hindamise peakomisjon.

§ 1.	Palgad	988.680.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	22.000.—
§ 3.	Kantselei kulud	72.200.—
§ 4.	Majanduslised kulud	54.900.—
§ 5.	a) inwentaar	25.000.—
	g) elektri ja telefoni sisseseaded	3.000.—
§ 7.	Toetus ja arstiabi	60.700.—
§ 6.	Ettenägemata kulud	6.446.—
§ 9.	1919. a. ja 1920. a. puudujääk	489.554.—
	Kokku peatükk VIII A.	1.722.480.—

B. Rekwireerimise ja kahjude hindamise komisjonid.

§ 1.	Palgad	2.182.742.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	52.200.—
§ 3.	Kantselei kulud	133.875.—

§ 4.	Majanduslised kulud	108.554.—
§ 5.	Elektri ja telefoni sisseseadmine ja inwentaari parandus	9.310.—
§ 6.	Ettenägemata kulud	13.319.—
	Kokku peatükk VIII B.	2.500.000.—

Peatükk IX.

Kaitsepolitsei.

Ülewalpidamiseks	28.000.000.—
Kokku siseministeerium	271.008.537.—

Siseministri abi **E. Kübar-sepp**: Teisel lugemisel sai siseministeeriumi eelarwes kärpimisi ette wõetud, nimelt otsustati 1. septembriks ära kaotada Petseri maaülema instituut. Eelarwes vähendati Petseri maaülema instituudile määratud summasid ühe kolmandiku wõrra. Sellega talitatakse seaduswastaselt, sest seaduse järele pidi see instituut ära kaotatud saama 31. dets. 1921. a. Kui see ametiasutus nüüd 1. sept. likwideeritaks, jääwad teostamata mitmed tema ülesanded ja kohustused, nimelt üks tähtsamatest, kohalikkude omawalitsuse asutuste järelwalwe, mille juures kõnealolewa ametiasutuse ära-kaotamise puhul walitsus jällegi § 12-a tarwitama peaks. Siis on Petseri maaülema instituudil weel teisi tähtsamaid ülesandeid, nagu perekonnanimede panemine jne. Sellepärast panen ette siseministeeriumi eelarwet muutusetalt wastu wõtta, pealegi, et siseministri arwates Petseri maaülema koht juba 1. now. suudetakse likwideerida.

Juhataja **K. Wirma**: Sõnasoowijaid enam ei ole, lõpusõna on komisjoni aruandjal.

Aruandja **Chr. Kaarna**: Komisjoni aruandjana ühinen ma selle ettepanekuga, pealegi et see rahaasjanduse komisjoni seisukohaga kokku käib. Pean tähendama, et kui seda asutust 1. septembriks likwideerida tahetakse, siis ta enam praegugi funktsioneerida ei saa sel lihtsal põhjusel, et summad, mis tema eelarwest maha kärbiti, maha arwati igast wastawast summast, ja selle tõttu muidugi ka nendest summadest, mis aasta algusest senni ära tarwitatud, nii et asutus edasi tegutseda ei saaks juba ainelistel põhjustel. Panen ette siseministeeriumi eelarwe muutusetalt wastu wõtta.

Juhataja **K. Wirma**: Komisjoni aruandja on tehtud ettepanekuga ühinenud. Ettepaneku eriti hääletamist ei nõuta. Panen siseministeeriumi eelarwe ühes ettepanekuga, see on 271.256.257 marga suuruses hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu on mõned üksikud, sellega on siseministeeriumi eelarwe wastu wõetud.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **J. Laidoner** (loeb):

SÕJAMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Sõjawägede staap.

§ 1.	Esitus	500.000.—
§ 2.	Rahaline ülewalpida- mine	32.880.200.—
§ 3.	Majanduslised kulud	2.562.200.—
§ 4.	Hariduslised kulud	6.490.100.—
§ 6.	Sõjawägede ja kraami wedu	18.998.000.—
§ 7—9.	Maakuulamise ja teadete kogumise, era- korralised ja ettenä- gemata kulud	6.902.600.—
§ 19 ja 20.	Topo-hüdrograafilised kulud	5.435.400.—
§ 22.	Sõjaaegsete kulude katmiseks	5.310.000.—
	Kokku peatükk I.	79.078.500.—

Peatükk II.

Sõjawäe warustuswalitsus.

§ 2.	Rahaline ülewalpida- mine	119.669.900.—
§ 3.	Majanduslised kulud	5.372.600.—
§ 4.	Hariduslised kulud	1.703.500.—
§ 5.	Sisseseade ja asuta- mine	1.766.000.—
§ 6.	Sõjawägede ja kraami wedu	700.000.—
§ 9.	Ettenägemata kulud	10.000.000.—
§ 10.	Intendandiline warus- tamine	641.049.800.—
§ 11.	Sõjariistad ja nende warustus	29.951.900.—
§ 12.	Igasugused tehnilised tööd ja inseneeriline warustus	65.471.100.—
§ 16.	Korteriwarustus	124.366.400.—
§ 18.	Hobustega warustamine ja nende terwishoid	1.375.000.—

§ 21.	Toetusrahad asutus- tele	100.000.—
§ 22.	Sõjaaegsete kulude katmiseks	9.839.700.—
	Kokku peatükk II.	1.011.365.900.—

Peatükk III.

Sõjawäeringkond.

§ 2.	Rahaline ülewalpida- mine	46.722.400.—
§ 3.	Majanduslised kulud	1.818.500.—
§ 4.	Hariduslised kulud	1.467.600.—
§ 6.	Sõjawägede ja kraami wedu	15.000.—
§ 9.	Ettenägemata kulud	492.300.—
	Kokku peatükk III.	50.515.800.—

Peatükk IV.

Sõjawäe terwishoiuwalitsus.

§ 2.	Rahaline ülewalpida- mine	18.764.700.—
§ 3.	Majanduslised kulud	1.673.400.—
§ 4.	Hariduslised kulud	162.500.—
§ 6.	Sõjawägede ja kraami wedu	63.500.—
§ 9.	Ettenägemata kulud	333.000.—
§ 17.	Terwishoid	11.850.000.—
	Kokku peatükk IV	32.847.100.—

Peatükk V.

Jala- ja ratsawägi.

§ 2.	Rahaline ülewalpida- mine	87.868.200.—
§ 3.	Majanduslised kulud	4.718.700.—
§ 4.	Hariduslised kulud	960.000.—
§ 6.	Sõjawägede ja kraami wedu	200.000.—
§ 9.	Ettenägemata kulud	950.000.—
§ 22.	Sõjaaegsete kulude katmiseks	125.100.—
	Kokku peatükk V.	94.822.000.—

Peatükk VI.

Suurtükiwägi.

§ 2.	Rahaline ülewalpida- mine	20.806.700.—
§ 3.	Majanduslised kulud	1.386.700.—
§ 4.	Hariduslised kulud	321.400.—
§ 5.	Sisseseade ja asuta- mine	226.200.—
§ 6.	Sõjawägede ja kraami wedu	140.000.—

§ 9. Ettenägemata kulud	244.700.—
§ 22. Sõjaaegsete kulude katmiseks	1.900.—
Kokku peatükk VI.	23.127.600.—

Peatükk VII.

Inseneeriwägi.

§ 2. Rahaline ülewalpidamine	20.293.200.—
§ 3. Majanduslised kulud	924.000.—
§ 4. Hariduslised kulud	315.000.—
§ 6. Sõjawägede ja kraami wedu	60.000.—
§ 9. Ettenägemata kulud	338.000.—
§ 12—15. Igasugused tööd ja warustused inseneeri ja lennuwäe aladel	11.750.000.—
Kokku peatükk VII	33.680.200.—

Peatükk VIII.

Soomusrongide brigaad.

§ 2. Rahaline ülewalpidamine	23.492.200.—
§ 3. Majanduslised kulud	1.050.600.—
§ 4. Hariduslised kulud	480.000.—
§ 5. Sisseseade ja asutamine	30.000.—
§ 6. Sõjawägede ja kraami wedu	49.500.—
§ 9. Ettenägemata kulud	260.200.—
§ 12—15. Igasugused tehnilised tööd ja inseneeriline warustus	734.900.—
§ 22. Sõjaaegsete kulude katmiseks	2.000.—
Kokku peatükk VIII	26.099.400.—

Peatükk IX.

Meriwägi.

§ 2. Rahaline ülewalpidamine	40.144.700.—
§ 3. Majanduslised kulud	2.920.900.—
§ 4. Hariduslised kulud	400.000.—
§ 5. Sisseseade ja asutamine	80.000.—
§ 6. Sõjawägede ja kraami wedu	505.000.—
§ 9. Ettenägemata kulud	1.324.500.—
§ 11—14. Sõjariistad ja nende warustus, igasugused tehnilised tööd ja inseneeriline warustus	17.323.700.—
§ 16. Korteriwarustus	200.000.—

§ 19. Sõjalaewastiku parandamine ja korrashoidmine	74.080.000.—
Kokku peatükk IX	136.978.800.—

Kokku sõjaministeeriumi eelarwe 1.488.515.300.—

J. Wain (sd.): Teisel lugemisel oli kaks soowiawaldust sõjaministeeriumi eelarwe arutamise puhul sisse antud.

Esimene soowiawaldus käis sõjawäe tehnikakooli kohta. Läbirääkimiste ajal puudutati tehnikumi, kuid ma pean tähendama, et meie tehniline haridus praegu õige palju soowida jätab. Ta ei seisa mitte tarwilisel kõrgusel. Seal juures on aga teine, sõjawäe tehniline kool, mille ülewalpidamine suuri kulusid nõuab, samuti ka õpejõude. Kui need kaks asutust üksteisest lahus seisawad, siis on kindel, et nemad tarwilisel määral tehnilise haridusega inimesi anda ei wõi. Meie maawäe korraldus ei nõua mitte wäga laialdast sõjawäelist tehnilist haridust, samuti ka merewäes. Asjad, mis suurtel riikidel olemas, puuduwad meil. Sõjawäes on palju töid, näituseks raudteede tegemine sõja ajal, mis niisamuti ka tsiwiil inseneeridele teada on. Kus eriala täiesti lahku läheb tsiwiil teenistusest, see on sapööri töö. Mina arwan, et kui meie neid kaht tehnikakooli mitte ei suuda tarwiliselt ülewalpidada, siis on waja neid kahte õpeasutust ühendada. Siis oleksid ka väljaminekud palju vähemad. Praegu ei ole sõjawäe tehnikakoolis kuigi palju õpilasi. Soowiawaldus, mis omal ajal Riigikogu liikmetele laiali laotati, on tagasihoidlik: ta awaldab ainult soowi, et Wabariigi Walitsus wälja töötaks kawa, kuidas tehnikumi ja sõjawäe tehnikakooli ühendada, mis juures sõja spetsiaal õpeainete eraldi õpetamiseks kõige awaramad wõimalused jääks.

Teine soowiawaldus käis terwishoiuwalitsuse likwidéerimise kohta ja soowitas tema asemele sõjawäe terwishoiu inspektorid seada. Selle kohta olid täna veel lühikesed waidlused. Ma pean kordama, et soowiawaldus, nagu ta siin on, ei puuduta kaugeltki mitte arstide militariseerimise küsimust. Nad on juba sanitäär-polkwonikuteks, kapteniteks jne. tehtud, olgugi see soowimata. Erajutuajamises tähendas komisjoni aruandja, et olla veel halwem, kui needki sõjawäearstid saaks veel reaohwiteride käsutada antud. Wene sõjawäearstid tunnistasid, et nemad peale kastrooli midagi sõjawäes ei tunnud. Oma ini-

meste kohta pean ma seda ütleva, et ka nemad sinna poole arenemas on. Kuid ma tahan tähendada seda, et meie sõjaväeosad väga laiali on pillatud; üksikud pataljonid, patareid on üksteisest väga kaugel. Kindel on, et nende jaoks mitte ei suudeta arstisid tarvilikul määral ametisse panna. Ühe väeosa arst ei suuda mitte kõikides kohtades haigeid vastu võtta ja seisukord kujuneb niisuguseks, et koha peal erapraktika peal olevad arstid peavad sõjaväelaste arstimist enda peale võtma. Niikaua, kui meil terwishoiuwalitsus püsima jääb, ilma et ta kõiki haigete wastuwõtjaid käsutada võiks, kulutab riik ilmaaegu suuri summe. Et ära hoida seda, panen ette sõjaväe terwishoiuwalitsust likvideerida ja jätta ainult terwishoiu inspektor, kelle juures võib olla üks, äärmisel juhtumisel 2 kantselei töötõudu.

Aruandja J. Laidoner: Lugupeetud eelkõneleja vaidles siin selle otsuse vastu, mis Riigikogu täna enne lõunat tegi. Mina, kui Riigikogu liige, loen oma kohuseks selle kohta järgmist tähendada. Mis puutub sõjaväe tehnikakooli, siis pean veel kord toonitama, et sellel midagi ühist pole tehnikumiga, kui niisugusega. Tehnikumi ülesanne on see, et ette valmistada tsiiviltehnika peale, peaasjalikult ehituste jaoks, tehnikerisid ja veel rohkem inseneerisid. Sõjaväe tehnikakooli ülesanne on ette valmistada nõndanimetatud sapööre ja inseneeriwäe ohwitserisid. Neil ei ole tarwis kõrgemat haridust, vaid peavad olema harilikud ohwitserid kesk sõjaväe haridusega. Väga õige oleks, kui see asutus saaks kuidagi teisiti nimetatud, kuid kõige parem oleks teda lihtsalt ühendada sõjakooliga. Kriipsutan alla, et see oleks väga soowitaw sellepolest, et oleks ühine majandus ja nende kahe kooli ülespidamine läheks vähem maksma. Teiseks võiks tehnilisi abinõusid ja tehnika õpejõude, mis on sõjaväe tehnikakoolis, ära pruukida sõjakooli õpilaste tehniliseks õppuseks, ja seda on tingimata tarwis. Nii kui ma enne lõunat siin juba tähendasin, et nüüdsel ajal peab harilik jalawäe ohwitser tehnika alal rohkem wilunud olema, kui ta seda enne oli ja sellepärast, kui Riigikogu liige, ei või ma mitte ühineda sellega, et sõjaväe tehnikakool saaks ühendatud tehnikumiga. Küll oleks aga väga soowitaw, et ta ühendatud saaks sõjakooliga ja nagu alamkomisjonis selgus, olla niisugune kawa juba sõjaministri poolt wälja töötatud. Sõjaväe kooli aga tehnikumiga ühendada, tähen-

daks ära kaotada seda sõjaväe organisatsiooni, mis peab ette valmistama sapööri ohwitserisid, kelledest meil praegu äärmiselt puudus, sest terwes meie sõjaväes oli, õigust ütelda, üks ainukene niisugune ohwitser ja peale seda tulid veel kaks tükki juure. Sellest võite näha, missugune tarwidus niisuguste ohwitseride järele meie sõjaväes on.

Mis puutub teisesse küsimusesse, kas meie tegewad sõjaväearstid peawad olema reaülemate käsu all, või peawad nad olema arstide käsu all, see küsimus on juba palju laiemal ulatusega.

Minu isiklik arwamine on see, et mida rohkem arstid saawad militariseeritud, seda halwem see on. Sõjaajal ei saa meie pruukida mitte ainult sõjaväearstid, waid suurem hulk tuleb neist mobiliseerida terwest riigist ja need on lihtsalt tsiivil arstid. Sõjaväes on see parem, kui mingisugust wahet ei ole, kas haawatut arstib sõjaväe, või tsiivil arst. Toonitan veel kord, et meil on juba sellele libedale teele asutud, et arstisid on hakatud militariseerima Saksa eeskujul järele. Sellest Saksa eeskujust on juba rahuajal õige palju räägitud ja kirjutatud, ei ole aga mitte otsusele tulnud, et see hea oleks. Igatahes teised Euroopa riigid ei ole selle peale mitte üle läinud. Meil aga oli see kord, ja naljakas, et sõjaajal läbi saadi ilma militariseeritud arstideta, kuna seda aga peale sõda ümber muudeti. Sõjaväes oli niisugune mõiste, et inspektor ei ole mitte ülemus, waid on ainult töö rewideeriija ja niisugune oleks ka sanitäär-sõjainspektor, kui ta ametisse nimetatakse. Kui aga meil arstid peaks alluma reaülemusele, siis peaks terve selle mõiste ümber muutma. Ma arwan, et herra Wain seda just mitte ei tahtnud, sest temal on see ükskõik, kas see inspektor terwishoiuwalitsuse ülem, või reaülem on, waid tema waidleb peaasjalikult selle terwishoiu etaapi vastu; ja soowiawaldus, niipalju kui mina aru saan, on selleks tehtud, et seda wähendata. Mis puutub aga arstide reaülematele allumisesse, siis on selle kohta maksew kord, mis on makswate seadustega ühendatud, ja kui meie hakkame siin seda seadust muutma, siis peab seda igalpool tehtama, sest see seadus ei ole mitte ühe rahwa aga sõjaväe oma, waid on rahwuwaheline ja seda muutma hakata, ei ole mitte soowitaw. Parema oleks juba soowiawalduses lihtsalt ütelda, et sõjaväe terwishoiuwalitsus saaks wähendatud. Minu isikliku arwamise järele on ta õigesti liiga suur. Herra Strandman oli wist selle eel-

arwe aruandja ja tema läbirääkimistest sõjawäe terwishoiuwalitsuse ülemaga järgnes ka see, et sõjawäe terwishoiuwalitsuse ülem sellel arwamisel oli, et see peaks vähendatud saama. See oleks minu isiklik arwamine, kui komisjoni aruandja ei saa aga ma mitte herra Wain'i ettepanekuga ühineda.

Juhataja K. Wirma: Sõna korra kohta on r. e. herra Strandman'il.

O. Strandman (töer.): Riigikogu liige herra Wain on ette pannud, et soowiawaldus, mis II lugemisel Riigikogu poolt wastu ei wõetud, saaks uuesti hääletatud. Siin tuleks nüüd otsusele jõuda, kas on niisugune hääletamine wõimalik kodukorra järele wõi mitte. Mina arwan, et kui Riigikogu annab välja seadusi ja teeb üksikuid otsuseid, siis on selleks ka kord ära määratud, kuidas neid seadusi arutakse, ja kuidas neid otsuseid tehakse. Seadused wõetakse wastu kolmel lugemisel, awaldatakse „Riigi Teatajas“, mille järele nad maksma hakkawad. Otsuseid hääletatakse aga ainult üks kord. Mis aga puutub soowiawaldusse, siis arwan mina, et see ei ole mitte seadus ja ta ei ilmu ka mitte „Riigi Teatajas“. Minu arwates ei ole soowiawaldus mitte niisugune asi, mis wõiks teist korda hääletamisele tulla. Soowiawaldus on niisugune asi, mis ühekordsele arutamisele peaks tulema ja kui tema teatava eelarwe juures ükskord on ette pandud ja ei ole seal mitte wastu wõetud, siis ei saa seda enam teist korda hääletamisele panna ja wastu wõtta wõi tagasi lükata. Muidu peame sellele seisukohale tulema, et kõik need soowiawaldused, mis täna hommikul wastu wõtsime wõi tagasi lükasime, uuesti hääletamisele tulewad, kui keegi ette paneb. Seda meie kodukord ette ei näe ja sellepärast teen ettepaneku otsustada, et seaduseelnõu wõi eelarwe lugemisel kord hääletamisel olnud soowiawaldused ei wõi sama seaduse wõi eelarwe edaspidisel lugemisel enam hääletamisele tulla.

Juhataja K. Wirma: R. e. herra Strandman on ette pannud, et soowiawaldusi, mis korra arutamisel olnud, teist korda mitte enam hääletamisele panna. Meie kodukord otsekohesid juhtnõõrisid selles asjus ei anna ja sellepärast tuleb Riigikogul see küsimus ära otsustada. Sõnasooijaid selle ettepaneku kohta ei ole. Siis panen hääletamisele. (Hääletatakse.) Üksikud on wastu. Seega

on otsustatud soowiawaldusi teist korda mitte hääletamisele wõtta. Sõnasooijaid sõjaministeeriumi eelarwe kohta ei ole. Komisjoni aruandja lõpusõna ei tarwita. Panen hääletamisele. (Hääletatakse.) Wähe-
mus on wastu. Seega on sõjaministeeriumi eelarwe wastu wõetud.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **J. Zimmerman** (loeb):

PÖLLUTÖÖMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Juhatus.

§ 1.	Palgad	446.400.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	50.000.—
§ 3.	Esituskulud	150.000.—
	Kokku peatükk I	646.400.—

Peatükk II.

Ministri kantselei.

§ 1.	Palgad	1.972.860.—
§ 1a.	Toetus ja arstiabi	1.200.000.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	20.000.—
§ 3.	Kantselei kulud	264.000.—
§ 4.	Majanduslised kulud	631.600.—
§ 5.	Liikuwa wara muretsemine	100.000.—
§ 6.	Ettenägemata kulud	500.000.—
§ 7.	Trükitööd	30.000.—
§ 8.	Liikumise abinõude kulud	394.200.—
	Kokku peatükk II	5.112.660.—

Peatükk III.

Statistika osakond.

§ 1.	Palgad	1.149.480.—
§ 2.	Päewa- ja sõidurahad	12.000.—
§ 3.	Kantselei kulud	174.500.—
§ 4.	Majanduslised kulud	111.000.—
§ 5.	Liikuwa wara muretsemine	50.000.—
§ 6.	Ettenägemata kulud	4.000.—
§ 7.	Trükitööd	520.000.—
	Kokku peatükk III	2.020.980.—

Peatükk IV.

Põllumajanduse laenude peawalitsus.

§ 1. Palgad	174.880.—
§ 2. Liikuva wara muretsemine	40.000.—
Kokku peatükk IV	214.880.—

Peatükk V.

Maamõõdu- ja hindamiswalitsus.

§ 1. Palgad	15.699.320.—
§ 2. Päewarahad ja sõidukulud	1.500.000.—
§ 3. Kantselei kulud	530.000.—
§ 4. Majanduslised kulud	24.100.—
§ 5. Liikuva wara muretsemine	2.300.000.—
§ 6. Ettenägemata kulud	12.000.—
Kokku peatükk V	20.065.420.—

Peatükk VI.

Maakorralduse peawalitsus.

A. Peawalitsus.

§ 1. Palgad	4.578.240.—
§ 2. Päewa- ja sõidurahad	700.000.—
§ 2a. Päewarahad hindamise komisjoni liigetele	1.000.000.—
§ 3. Kantselei kulud	362.000.—
§ 4. Liikuva wara muretsemiseks	25.000.—
§ 5. Ettenägemata kulud	15.000.—
§ 6. Trükitööd	425.000.—
§ 7. Riigimaade melioratsiooni tööde peale	3.000.000.—
§ 8. Tüüpiliste taluhoonete plaanide kirjastamiseks	100.000.—
Kokku peatükk VI A.	10.205.240.—

B. Esitus maakondades.

§ 1. Palgad	17.556.240.—
§ 2. Päewarahad ja sõidukulud	2.000.000.—
§ 3. Kantselei kulud	2.533.000.—
§ 4. Majanduslised kulud	908.550.—
§ 5. Liikuva wara muretsemine	120.000.—
§ 6. Ettenägemata kulud	132.000.—
§ 7. Sõiduabinõud	904.850.—
§ 8. Riigi hoonete parandamiseks	500.000.—

§ 9. Riigistatud ja riigi kasutada jäetud hoonete kinnitamiseks tule wastu

500 000.—

Kokku peatükk VI B. 25.154.640.—

Peatükk VII.

Põllumajanduse peawalitsus.

A. Peawalitsus.

§ 1. Palgad	3.665.320.—
§ 2. Päewarahad ja sõidukulud	800.000.—
§ 3. Kantselei kulud	380.700.—
§ 5. Liikuva waranduse muretsemiseks	150.000.—
§ 6. Põllumajanduse peawalitsuse poolt väljamaale põllutöökoolide, katseasutuste ja agroomilise abiandmise tundma õppimiseks saadetawate isikute reisikuludeks	100.000.—
§ 7. Põllutööriistade ja masinate ekspertiisi toimepanemiseks	50.000.—
§ 8. Peawalitsuse juure kokkukutsutawate nõupidamiste ja koosolekute korralduste kuludeks	30.000.—
§ 9. Weepinna mõõtjate korrashoidmiseks ja weepinna kõrguste registreerimiseks	72.000.—
§ 10. Kirjatööde wõistluse korraldamiseks	55.000.—
§ 11. Ettenägemata kuludeks	50.000.—
§ 12. Trükitööd	200 000.—
Kokku peatükk VII A.	5.553.020.—

VII B. Kohtade peal.

Põllumajanduse meteoroloogia ja amade wõrk.

§ 1. Palgad	297.240.—
§ 2. Päewarahad ja sõidukulud	30.000.—
§ 3. Kantselei kulud	25.100.—
§ 4. Majanduslised kulud	23.600.—
§ 5. Liikuva waranduse muretsemiseks	33.200.—

§ 6.	II järgu jaamade ja vihmajaamade parandusteks ja teadete saatjate kulude katmiseks	32.900.—
§ 6a.	Ettenägemata kulud	6.600.—
§ 7.	Trükitööd	80.000.—
	Kokku peatükk VII B.	528.640.—

VII D. Riigiseemnekontrolljaam.

§ 1.	Palgad	229.040.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	23.100.—
§ 3.	Kantselei kulud	12.000.—
§ 4.	Majanduslised kulud	36.500.—
§ 5.	Liikuva waranduse muretsemiseks	124.600.—
§ 6.	Trükitööd	5.000.—
§ 7.	Kolimise kulud	16.000.—
§ 8.	Ettenägemata kulud	4.000.—
	Kokku peatükk VII D.	450.240.—

VII E. Riigipõllutöökatsejaam.

§ 1.	Palgad	45.880.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	5.000.—
§ 3.	Kantselei kulud	8.000.—
§ 4.	Majanduslised kulud	18.000.—
§ 5.	Liikuva waranduse muretsemiseks	102.000.—
§ 6.	Katsejaama majapidamise inventaari omandamiseks ja seemnete ning wäetuse muretsemiseks	70.000.—
§ 7.	Ettenägemata kuludeks	5.000.—
	Kokku peatükk VII E.	253.880.—

VII F. Piimatalituse kool.

§ 1.	Palgad	251.256.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	15.000.—
§ 3.	Kantselei kulud	17.800.—
§ 4.	Majanduslised kulud	88.500.—
§ 5.	Liikuva waranduse muretsemiseks	50.000.—
§ 6.	Õpeabinõude kogu täiendamiseks ja reaktiivide muretsemiseks ja raamatukogu täiendamiseks	30.000.—
§ 7.	Ettenägemata kuludeks	5.000.—
	Kokku peatükk VII F.	457.556.—

VII G. Karjakasvatuse kool.

§ 1.	Palgad	269.256.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	15.000.—
§ 3.	Kantselei kulud	17.800.—
§ 4.	Majanduslised kulud	56.500.—
§ 5.	Liikuva waranduse muretsemiseks	50.000.—
§ 6.	Õpeainete kogu täiendamiseks ja reaktiivide muretsemiseks	30.000.—
§ 7.	Ettenägemata kuludeks	5.000.—
	Kokku peatükk VII G.	443.556.—

VII H. Abirahad.

§ 1.	Hariduse alal.	
	1) Eesti Aleksandri põllutöökoolile	743.340.—
	2) Põhja-Eesti põllutöökoolile	1.244.300.—
	3) Wahi põllutöö ja aiatöökoolile	404.300.—
	4) Polli 2 aastase alampõllutöökoolile	404.300.—
	5) Järwamaa 2. aastase alampõllutöökoolile	531.200.—
	6) Wõru 2. aastase alampõllutöökoolile	481.200.—
	7) Wigala 2. aastase alampõllutöökoolile	504.300.—
	8) Saaremaa 2. aastase alampõllutöökoolile	531.200.—
	12) Rakwere põllutöö talwekoolile	225.100.—
	13) Wahi põllutöökursustele	179.900.—
	15) Rootsi põllutöökursustele	46.000.—
	16) Wasalemma 2 aastase aiatöökoolile	175.500.—
	17) Liplapi aiatöö- ja majapidamise ja õpetajate ettevalmistamise kursuste koolile	193.200.—
	19) Asetäitetundide eest koolides	25.000.—
	20) Kontroll-assistentide kursustele	46.200.—
	22) Lühikeseajaliste põllutöö, loomakasvatuse ja piimatalituse kursuste toimepanemiseks	225.000.—
	23) Harjutuskohtade korraldamiseks	100.000.—

24) Põlluteaduslise ja loomaterwishoidmise kuukirja toetamiseks	100.000.—	3) sugutäkkude ostmiseks	1.500.000.—
25) Põllumajanduslise populäarse ajakirjanduse toetamiseks	200.000.—	4) hobuste märkimiste kuludeks	188.000.—
26) Põllutöökoolide ja põllutööerikoolide õpilastele	105.000.—	5) warsanäituste kuludeks	150.000.—
27) Ministeeriumi poolt muretsesawatate õpeabinõude kuludeks	150.000.—	6) Tori hobusekasvatusele	300.000.—
29) Kodumaa katseasutuste praktiseerivate praktikantide paljaks	144.000.—		<u>2.261.000.—</u>
	<u>6.759.040.—</u>	§ 5. Väikeloomakasvatuse alal.	
§ 2. Taimekasvatuse alal.		1) Väikeloomakasvatuse instruktoriga palkamiseks ja E. sulgja väikeloomakasvatuse seltsi toetamiseks	82.080.—
1) Põllutöö, aiatöö, maapidamise, masinainstruktoriga ja eriteadlaste palkamiseks	975.520.—	§ 6. Kalaasjanduse alal.	
6) Masinate instruktoriga palkamiseks ühistegewuse liidule	70.720.—	1) kalaasjanduse instruktoriga palkamiseks	60.000.—
7) Kartulitööstuse eriteadlaste palkamiseks	41.000.—	2) Eesti kalaasjanduse seltsile	70.000.—
	<u>1.087.240.—</u>		<u>130.000.—</u>
§ 3. Loomakasvatuse ja piimatalituse aladel.		§ 7. Katsete ja uurimiste aladel.	
1) karjakasvatuse eriteadlaste ja instruktoriga palkamiseks	726.000.—	1) katsete toimepanemiseks	357.000.—
2) karjakasvatuse instruktoriga palkamiseks põllumeeste keskseltsile	200.000.—	2) eriteadlaste väljamaale komandeerimiseks	60.000.—
4) piimatalituse instruktoriga palkamiseks	82.080.—	3) Eesti sordiparanduse ja seemnekasvatuse edendamise seltsidele	500.000.—
5) tõupullide ostmiseks	850.000.—	4) Tartu ülikooli katsejaama kuludeks	300.000.—
6) tõuseltsidele üleüldisteks kuludeks	250.000.—	5) suhkrupeedi sortide katsete korraldamise kulude katmiseks	10.000.—
7) kontrollassistendite palkamiseks	300.000.—		<u>1.227.000.—</u>
8) sugukultide ostmiseks	100.000.—	§ 8. Sooparanduse alal.	
9) noorekarja näituse kuludeks	50.000.—	1) Sookultuuri eriteadlaste palkamiseks	108.000.—
	<u>2.558.080.—</u>	2) maaparanduse instruktoriga palkamiseks ja Eestimaa sooparanduse seltsile	180.000.—
§ 4. Hobusekasvatuse alal.			<u>288.000.—</u>
1) hobusekasvatuse instruktoriga palkamiseks ja tõuseltside toetamiseks	123.000.—	§ 9. Üleüldised abirahad.	
		2) Põhja-Eesti põllumeeste keskseltsile	50.000.—

3) Lõuna-Eesti põllu- meeste keskseltsile	50.000.—	§ 7. Metsamajanduse ja tööstuse erikulud:	
4) Kinnitusseltside instruktor-rewidendi palkamiseks	73.415.—	a) Metsakorralduse tööd	2.600.000.—
5) Põllutöönäitustel auhindade väljaand- miseks ja näituste korraldamiseks	300.000.—	b) lankide ajamine ja teised väiksemad maamöödu tööd	480.000.—
	<u>473.415.—</u>		<u>3.080.000.—</u>
Kokku peatükk VII H.	14.865.855.—	§ 8. Metsakultuuri tööd ja lankide puhastamine	4.000.000.—

Peatükk VIII.

Loomaterwishoiu peawalitsus.

§ 1. Palgad	3.212.120.—	§ 10. Hüdrotehnilised ja maaparandustööd:	
§ 2. Päewarahad ja sõidu- kulud	46.000.—	a) loodimine	40.000.—
§ 3. Kantselei kulud	55.000.—	d) kraawide ja kaana- lite puhastamine	630.000.—
§ 4. Trükitööd	10.000.—		<u>670.000.—</u>
§ 5. Serodiagnostilise labo- ratooriumi ülewalpi- damise kulud	35.000.—	§ 11. Metsaweoteede tööd:	
§ 6. Stipendiumideks loo- maarstiteaduskonna üliõpilastele	180.000.—	a) teede ja sildade te- gemine ja paranda- mine	800.000.—
Kokku peatükk VIII	3.538.120.—	§ 12. Ehitustööd:	

Peatükk IX.

Metsade peawalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad	5.857.120.—	§ 14. Metsamaterjaalide walmistamine:	
§ 2. Päewarahad ja sõidu- kulud	650.000.—	a) puuderaiumine ja wedu	79.830.000.—
§ 3. Kantselei kulud	1.751.000.—	b) saeweskite kulud ja nende tööliste palgad	12.000.000.—
§ 4. Majanduslised kulud	172.000.—	d) kändudejuurimine	3.120.000.—
§ 5. a) Liikuwa warandu- se muretsemine ja pa- randamine	129.000.—		<u>94.950.000.—</u>
b) materjaalide ja in- wentaari wedu	40.000.—	§ 15. Maksud metsamaade pealt	22.580.260.—
	<u>169.000.—</u>	§ 16. Ehituste tule wastu kinnitamine	340.000.—
§ 6. a) autasu kasuliku te- gewuse eest metsaas- janduse alal ja 2 sti- pendiumi Tartu üli- kooli juures	24.000.—	Kokku peatükk IX A.	144.568.380.—
b) Metsaasjanduse kursuste ülespidamine	75.000.—	IX B. Maakondade metsawa- litsus.	
d) ettenägemata kulud	50.000.—	§ 1. Palgad	3.250.605.—
e) toetus ajakirjale „Eesti Mets“	50.000.—	§ 2. Päewarahad ja sõidu- kulud	120.000.—
	<u>199.000.—</u>	§ 3. Kantselei kulud	233.000.—
		§ 4. Majanduslised kulud	161.000.—

§ 5.	Laen hobuste ja sõiduriistade ostmiseks	800.000.—
§ 6.	Hobuste ülewalpida- miseks	500.000.—
	Kokku peatükk IX B.	5.064.605.—

IX D. Metskonnad.

§ 1.	Palgad	36.100.000.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	5.216.000.—
§ 3.	Kantselei kulud	1.440.000.—
§ 4.	Majanduslised kulud	1.332.000.—
§ 5.	a) Liikuwa waranduse muretsamiseks ja parandamiseks	2.000.000.—
	b) materjaalide ja inventaari wedu	80.000.—
		2.080.000.—
§ 6.	Metsatulekahjude kustutamine (erakorralised kulud)	400.000.—
	Kokku peatükk IX D.	46.568.000.—

Kokku põllutöõministeeriumi eelarwe 285.712.072.—

Maaseaduse komisjoni nimel on mul järgmisi soowiawaldusi ette kanda: „Riigikogu awaldab soowi, et põllutöõminister esineks Riigikogule popsideküsümuse lahendamise ettepanekuga.“

Maaseaduse komisjonile on palju palwekirju tulnud popside poolt, kellel majad on wõõra maade peal. Maad on müüdnud talupidajatele pärisomanduseks ühes nende peal olewate popsikohtadega ja wiimased on nüüd juriidiliselt nende talunikkude omad. Tegelikult on nad ometi popside omad ja selle küsimuse lahendamiseks oleks tarwis materjaali koguda ja kui tarwis ka sellekohane seaduseelnõu wälja töötada.

T. Pool (tõer.): Töõerakonna nimel teen ma soowiawalduse asunikkudele metsamaterjaali andmise asjus: „Riigikogu leiab, et tingimised, mille järele senni asunikkudele ehitusmaterjaali on antud, ei wõimalda kõigile asunikkudele hoonete ehitamist. Sellepärast awaldab Riigikogu soowi, et neile asunikkudele, kes isiklikult oma maid hariwad ja kel ühtegi hoonet maa peal ei ole, ehitusmaterjaali kergematel tingimistel antakse, kui senni on antud.“ Et asunikkudel wõimalik oleks materjaali ostmiseks laenu saada, esinen weel teise soowiawaldusega: „Riigikogu awal-

dab soowi, et Wabariigi Walitsus lähemal ajal maaparanduse laenude andmise kawaga ja wastawate krediitide nõudmisega Riigikogule esineks.“

J. Uluots (põl.): Austatud Riigikogu liikmed! Meie rühm on selles arwamises, et asunikkudele tuleb kergendusi anda ja et popsnikkude olukorda peaks parandama. Et seda parandust nüüd teha, peaks kindla ettepanekuga, üleüldise kondikawaga, esinema, kus selgelt öeldud, kuidas ja mida kätte saada tahetakse. Soowiawaldus ei saa selles suhtes midagi ära teha, kui armsalt ta ka kõlaks ja sellepärast ei saa meie rühm sellest hääletamisest osa wõtta.

J. Wain (sd.): Eelkõneleja ütles, et kui esinetaks kindla ettepanekuga ja mitte üksi soowiawaldusega, siis wõiks seda toetada. Kui aga kindla ettepanekuga oleks esinetud, siis wõidakse ütelda, teil ei ole kõik materjaalid weel käes, millega teie siis ettepaneku tarwilikkust põhjendate. Komisjonil ei ole materjaale, mis põllutöõministeeriumis olemas on, ja komisjon neid ei saa ka korjata. Meil on rendilepinguid aastast aastani pikendatud, kuid ükskord tuleb aeg, millal neid pikendada ei maksa. Ei tohi ju ometi inimesi nii kõikuwale kindluseta alusele jätta, kus nad ei tea, mis tulewal aastal saab. Majad on juriidiliselt peremehe omad, faktiliselt on aga popsnikküsümusesse tarwis selgus tuua ja sellepärast on wäga loomulik, et põllutöõministeerium sellekohase ettepanekuga esineb, missugust ülesannet ei saa meie peale panna. Kui ettepanek tuleb, siis wõib ju otsustada, kas see meile wastuwõetaw on, wõi missuguses sihis seda muuta.

Juhataja K. Wirma: Sõnasoowijaid enam ei ole. Lõpusõna on komisjoni aruandjal.

Aruandja J. Zimmerman: Ma ei wõta mitte sõna eelarwekomisjoni aruandjana, kuid soowiawalduse puhul popsnikkude kohta peab ometi juure lisama, et siin tõesti niisugune seisukord on, mis juriidiliselt täiesti wõimatu. Majad on wõõra maa peal ja nende suhtes ei ole mingisugust lepingut tehtud. See wõõras, kelle maa peal majad on, wõib iga silmapilk nõuda, et majad saaks ära koristatud. Enne wanasti elasid inimesed sedawiisi wäga hästi wana patriarhaalse korra järele ja seal olid teatawad maksud wälja kaju-

nenud, inimesed ei riinud. Nüüd aga, kus tööpalgad on tõusnud, kus väärtused on ühel või teisel viisil muutunud, ühed kaswanud, teised langenud, ei saa inimesed enam läbi. Need, kelle maade peal wõivad majad on, wõivad maksu peale panna nii palju kui nad tahawad, ja popsnikud on sunnitud oma majad kas wõi ära wiima. Praegusel ajal, kus korterikitsikus nii suur on, ei ole see mitte loomulik, et inimeste eluasemed ära häwitakse, sellepärast on riikliselt tingimata tarwilik, et siin walitsus wahele astub ja mingisuguseid ettepanekuid teeb, kuidas seda ära hoida. Maakomisjoni nimel teen ettepaneku seda soowiawaldust wastu wõtta.

Juhataja K. Wirma: Kõige pealt panen hääletamisele põllutöoministeeriumi eelarwe tema kogusummas — 285.712.072 marga suuruses. (Hääletatakse.) Wastu on mõned üksikud hääled. Sellega on põllutöoministeeriumi eelarwe III lugemisel wastu wõetud. Hääletamisele tuleb maakomisjoni soowiawaldus. Wastu ei olda. Sellega on see soowiawaldus wastu wõetud. Siis on r. e. Pooli poolt kaks soowiawaldust. Kui keegi selle wastu ei waidle, siis panen ma nad korraga hääletamisele. Wastu ei waielda, ma asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on need soowiawaldused wastu wõetud. (Wahelhüüded: Waheaeg määrata. Edasi pidada.) On ettepanek tehtud waheaeg määrata. Ma panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu on õige wähesed, sellega on see ettepanek wastu wõetud. Kuulutan weerandtunnilise waheaja.

Waheaeg algab kell 7.50 min.

Peale waheaega algab koosolek kell 8.10 min.

Koosolekut juhatab abiesimees **K. Wirma**.

Sekretäri kohal abisekretäär **J. Bergman**.

Juhataja K. Wirma: Riigikogu läheb päewakorras edasi. Sõna on korra kohta Riigikogu esimehel.

2. Järgmise koosoleku aja ja päewakorra määramine. Riigikogu esimees **O. Strandman:** Ma teen ettepaneku homset koosolekut ära määrata.

On arwata, et Riigikogu homme juba eelarwe arutamiseks lõpule jõuab, siis

kutsutakse homme kell 10 wanematekogu kokku. Ei ole arwata, et seal palju küsimusi arutamisele tuleks, siis wõib loota, et see koosolek mitte üle tunni ei kesta ja sellepärast teen ettepaneku Riigikogu koosolekut ära määrata kella 11 e. l., wõttes päewakorda eelarwe, kui meie teda täna läbi ei saa ja § 12-a põhjal wastu wõetud seadused.

Juhataja K. Wirma: Sõna ei soowita, siis panen ma selle ettepaneku hääletamisele, et määrata koosolek homme kell 11 e. l. (Hääletatakse.) Wastu ei ole keegi. Sellega on homme koosolek ära määratud. Päewakorda wõtta, kui täna eelarwet läbi ei peaks saama, eelarwe ja § 12-a põhjal maksmapandud seadused. (J. Laidoner (põl.) kohalt: Komisjoni täiendawad walimised.) Seda wõib täiendada homme. Selle päewakorra wastu ei olda. Sellega on homme päewakord otsustatud. Riigikogu läheb eelarwe arutamise juure edasi.

3. Eelarwe arutamise jätkamine. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **K. Ipsberg** (loeb):

TEEDEMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Ministeeriumi juhatus.

§ 1. Palgad	349.200.—
§ 2. Esitus, kongresside ja konventsioonide kulud	120.000.—
Kokku peatükk I	469.200.—

Peatükk II.

Ministri kantselei, arweosakond, tehnikaosakond, eraraudteede inspeksioon.

§ 1. Palgad	1.349.120.—
§ 2. Päewarahad ja sõidukulud	98.000.—
§ 3. Kantselei kulud	170.000.—
§ 4. Majanduselised kulud	201.000.—
§ 5. Sõiduabinõud	150.000.—
§ 6. Liikuwa wara muretsemine ja korrashoidmine	70.000.—
§ 7. Toetus ja arstiabi	80.000.—
§ 8. Mitmesugused kulud	183.700.—
§ 9. Ettenägemata kulud	15.000.—

Kokku peatükk II 2.316.820.—

Kokku peatükk I ja II 2.786.020.—

Juhataja K. Wirma: Sõnasoovijaid ei ole. Aruandja sõna ei tarwita. Panen siis teedeministeeriumi eelarwe osa 2.786.020 m. suuruses hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu on üks hää. Sellega on see eelarwe osa wastu wõetud.

Aruandja K. Ipsberg (loeb):

RAUDTEEWALITSUS.

I jagu.

Peatükk I.

Peawalitsus ja üleüldised kulud.

§ 1.	1. A. raudteeülema, tema abide ja erinseneeride palgad	802.800.—
	B. Kantselei palgad	1.544.000.—
§ 2.	2. Arweosakond, peakassa ja arweosakonnad	
	Palgad	4.974.700.—
§ 3.	3. Statistika jaoskond	
	Palgad	1.315.200.—
§ 4.	4. Tulude kontrolljaoskond	
	Palgad	2.226.600.—
§ 5.	5. Kaubandusjaoskond	
	Palgad	648.400.—
§ 6.	6. Terwishoiuosakond	
	Palgad	3.099.000.—
§ 7.	7. Warustusosakond.	
	A. Osakonna walitsus.	
	Palgad	2.662.400.—
	B. Magasinid ja ladud.	
	Palgad	4.537.700.—
§ 8.	8. Majanduslised kulud	1.151.100.—
§ 9.	9. Kantselei kulud	1.135.000.—
	Kokku peatükk I	24.096.900.—

Peatükk II.

Üleüldised kulud.

§ 1.	10. Kultuuriliste ja haridusliste ettewõtete ülewalpidamine	550.000.—
§ 2.	11. Abirahad	800.000.—
§ 3.	12. Autasud ja kingid	100.000.—
§ 4.	13. Tasu tüki- ja erakordsete tööde eest	100.000.—
§ 5.	14. Toetus-, päewarahad ja sõidukulud	1.750.000.—
§ 6.	15. Rawitsemise kulud	2.580.000.—
§ 7.	16. Kohtukulud	300.000.—

§ 8.	17. Materjaalide proovimise kulud raudtee majanduslise olukorra paranduste küsimuste lahendamises	100.000.—
§ 9.	18. Kongresside, konwerentside ja komisjonide kulud	200.000.—
§ 10.	19. Posti, telegraafi, telefoni ja kirjanduse kulud	577.800.—
§ 11.	20. Tasu kahjude eest	200.000.—
§ 12.	21. Tulekaitse korralduskulu	200.000.—
§ 13.	22. Raudteepolitsei majanduslised kulud	207.800.—
§ 14.	23. Mitmesugused juhuslised ja vähemad kulud	80.000.—
§ 15.	24. Warustusosakonna operatsiooni kulud	1.350.000.—
	Kokku peatükk II	9.095.600.—
	Kokku I jagu	33.192.500.—

II jagu.

Tee- ja ehitusosakond.

Peatükk I.

Osakonna ja jaoskondade walitsus.

§ 1.	25. Osakonna ja jaoskondade teenijate palgad	7.651.200.—
§ 2.	26. Majanduslised kulud	673.200.—
§ 3.	27. Kantselei kulud	750.000.—
	Kokku peatükk I	9.074.400.—

Peatükk II.

Tee ja kunstliste ehituste korrashoidmine.

§ 1.	28. Tee järelwalwe, korraspidamine ja parandustöö, teenijate palgad	51.536.900.—
§ 2.	29. Tee signaalide ja ehituste walgustus	669.000.—
§ 3.	30. Inwentaari uuendus ja korraspidamine	460.000.—
§ 4.	31. Tee wälli (mullakeha) korraspidamine	1.264.100.—
§ 5.	32. Kunstliste ehituste korraspidamine	1.650.700.—
§ 6.	33. Ajutised abinõud tee wälli ja kunstliste ehituste uhte wastu	100.000.—

§ 7. 34.	Ülesõidukohtade korraspidamine	279.700.—
§ 8. 35.	Ballast	2.650.000.—
§ 9. 36.	Liiprid	18.280.000.—
§ 10. 37.	Rööpad ja nende ühendused	4.740.000.—
§ 11. 38.	Lumest puhastamine ja abinõud tuis-kude wastu	4.712.000.—
§ 12. 39.	Mühkude parandus	750.000.—
§ 13. 40.	Tee ja jaamade tehniliste abinõude korraspidamine	452.500.—
§ 14. 41.	Pöörangute ja nende mehanismuste korraspidamine	1.912.000.—
§ 15. 42.	Dokkide ja sadama-sildade korraspidam.	5.000.—
	Kokku peatükk II	89.461.900.—

Peatükk III.

Hoonete ja weewärgi kulud.

§ 1. 43.	Hoonete ja weewär-gi parandajate ja jä-relwaatajate palgad	2.825.400.—
§ 2. 44.	Hoonete, õuede ja plankide korraspidamine	20.000.000.—
§ 3. 45.	Kaubahoowide, plankide, platside ja teede korraspidam.	1.120.000.—
§ 4. 46.	Weewärgi weesaa-wutuse kohtade ja kanalisatsiooni kor-raspidamine	657.900.—
	Kokku peatükk III	24.603.300.—
	Kokku II jagu	123.139.600.—

III jagu.

Liikumisosakond.

Peatükk I.

Osakonna walitsus.

§ 1. 47.	Osakonna, jaoskon-dade ja liini admi-nistratiiv amet-nikkude palgad	2.445.100.—
§ 2. 48.	Majanduslised ku-lud	1.920.700.—

§ 3. 49.	Kantselei kulud (ka jaamades)	1.247.000.—
	Kokku peatükk I	5.612.800.—

Peatükk II.

§ 1. 50.	Jaamade kulud. Tehniliste jaamade teenijate palgad	52.530.800.—
§ 2. 51.	Kaubandusliste teenijate palgad	11.318.000.—
§ 3. 52.	Jaamaruumide küte, walgustus, signaalide, käsilaternate, teede ja õuede walgustus	11.991.200.—
§ 4. 53.	Kauba ja bagaashi sisse- ja väljalaadimine	2.127.900.—
§ 5. 54.	Kauba wastuwõte, katte ja weoabinõud ja kaalurewidentide ja meistrite palk	1.025.500.—
§ 6. 55.	Sõidupiletite ja kauba-weo dokumentide kulud	1.000.000.—
	Kokku peatükk II	79.993.400.—

Peatükk III.

§ 1. 56.	Rongide teenistus	21.065.700.—
§ 2. 57.	Muud tasud	2.214.600.—
§ 3. 58.	Konduktorite bri-gaadi inwentuuri ja rongi signaalide walgustuse kulu	303.000.—
	Kokku peatükk III	23.583.300.—

Peatükk IV.

Telegraaf ja telefon.

§ 1. 59.	Telegraafi jaoskon-na walitsuse ja liini ametnikkude palgad	13.235.000.—
§ 2. 60.	Telegraafi warustus tarbeasjade ja ma-terjaaliga	519.500.—
§ 3. 61.	Telegraafi-telefoni ja kelladeliini, aparaatide uuenduse korraspidamine	2.782.900.—
	Kokku peatükk IV	16.537.400.—
	Kokku III jagu	125.726.900.—

IV jagu.

Weosakond.

Peatükk I.

Weosakonna walitsus.

§ 1. 62.	Weosakonna ja jaoskondade teenijate palgad	10.952.500.—
§ 2. 63.	Majanduslised kulud	2.102.100.—
§ 3. 64.	Kantselei kulud	361.000.—
	Kokku peatükk I	13.415.600.—

Peatükk II.

Rongide wedu.

§ 1. 65.	Weduri brigaadide palgad	32.705.300.—
§ 2. 66.	Wedurite küte	129.267.000.—
§ 3. 67.	Wedurite walgustus	780.900.—
§ 4. 68.	Wedurite määre	10.751.000.—
§ 5. 69.	Wedurite puhastus ja katelde pesemine	1.899.800.—
§ 6. 70.	Weewarustusteenijate palgad	3.239.600.—
§ 7. 71.	Weewõtte ja puhastuskulud	8.705.000.—
§ 8. 72.	Weewarustusabinõude parandus ja korraspidamine	1.660.000.—
§ 9. 73.	Maks wõõra weewärgi tarwit. eest	293.200.—
	Kokku peatükk II	189.301.800.—

Peatükk III.

Wagunite ülewälpidamise kulud.

§ 1. 74.	Wagunite ülewälpidajate palgad	2.733.000.—
§ 2. 75.	Wagunite hoid ja ülewaatus	368.000.—
§ 3. 76.	Wagunite küte	8.057.900.—
§ 4. 77.	Wagunite walgustus	2.328.100.—
§ 5. 78.	Wagunite määre	9.889.900.—
§ 6. 79.	Wagunite puhastus	3.537.100.—
	Kokku peatükk III	26.914.000.—

Peatükk IV.

Töökodade ülewälpidamise kulu.

§ 1. 80.	Depoo töökodade ametnikkude ja teenijate palgad	4.668.900.—
§ 3. 82.	Kantselei kulud	119.700.—

§ 4. 83.	Töökodade, katelde, ääside, ahjude küte ja walgustus, kesk-küte ja walgustuse parandus ja korraspidamine	9.388.000.—
----------	--	-------------

§ 5. 84.	Inwentaari korraspidamine, määre ja puhastusained	1.936.500.—
----------	---	-------------

§ 6. 85.	Töökodade ja õuede puhastus, materjaali kandmine ja muud eraldi näitamata kulud töökodades	1.042.800.—
----------	--	-------------

§ 7. 86.	Maks töölistele haiguse päewade eest	858.000.—
	Kokku peatükk IV	18.013.900.—

Peatükk V.

§ 1. 87.	Sõidurongi wedurite, tendrite ja nende inwentaari uuendus- ja paranduskulud	21.364.400.—
----------	---	--------------

§ 2. 88.	Kaubarongi wedurite uuendus ja parandus	45.577.000.—
	Kokku peatükk V	66.941.400.—

Peatükk VI

Wagunite uuendus ja parandus.

§ 1. 89.	Sõiduwagunite uuendus ja parandus	20.852.000.—
----------	-----------------------------------	--------------

§ 2. 90.	Kaubawagunite uuendus ja parandus	27.978.000.—
----------	-----------------------------------	--------------

§ 3. 91.	Kõikide wagunitelgede ja rehwide uuendus ja parandus	7.147.000.—
----------	--	-------------

	Kokku peatükk VI	55.977.000.—
--	------------------	--------------

	Kokku IV jagu	370.563.700.—
--	---------------	---------------

V jagu.

Erikulud.

Peatükk I.

§ 1. 93.	Tasu wõõrastele teedele jaamad, peateede ja abinõude tarwitamise eest	1.239.000.—
----------	---	-------------

	Kokku peatükk I	1.239.000.—
--	-----------------	-------------

Peatükk II.

§ 1. 98. Ettenägemata, era-	
korralised ja ajuti-	
sed kulud	3.422.200.—
§ 2. 99. Kulud raudtee olu-	
korra tõstmiseks.	
Peawalitsuses	250.000.—
Tee-ehitusosakonnas	4.333.000.—
Liikumise osakonnas	3.422.000.—
Weosakonnas	2.147.800.—
Kokku peatükk II	<u>13.575.000.—</u>
Kokku V jagu	<u>14.814.000.—</u>
Kokku raudteewalitsuse	
peale	<u>667.436.700.—</u>

Juhataja K. Wirma: Sõnasoo-
wijaid ei ole, komisjoni aruandja sõna ei
tarwita. Ma panen siis selle teedeminis-
teeriumi eelarwe osa 667.436.700 marga
suuruses hääletamisele. (Hääletata-
kse.) Wastu on üksikud. Seega on see
teedeministeeriumi eelarwe
osa vastu wõetud.

Aruandja K. Ipsberg (loeb):

POSTI-TELEGRAAFI-TELEFONI
AMETKOND.

Peatükk I.

Posti-peawalitsuse ülewlpidamine.

§ 1. 1. Palgad	6.646.560.—
§ 2. 2. Kantselei kulud	296.800.—
§ 3. 3. Inwentaari soeta-	
mine ja paranda-	
mine	365.000.—
§ 4. 4. Majanduslised kulud	845.000.—
§ 5. 5. Esituse, kongressi-	
de ja konwentsioo-	
nide kulud	275.000.—
Kokku peatükk I	<u>8.428.360.—</u>

Peatükk II.

Posti-telegraafi-telefoni kontorite ja raadio-
jaamade ülewlpidamine.

§ 1. 6. Palgad	79.437.240.—
§ 2. 7. Kantselei kulud	620.000.—
§ 3. 8. Inwentaari soeta-	
mine ja paranda-	
mine	1.400.000.—
§ 4. 9. Majanduslised kulud	6.335.000.—
Kokku peatükk II	<u>87.792.240.—</u>

Peatükk III.

Üleüldised kulud.

§ 1. 10. Sõidukulud ja päe-	
warahad	1.500.000.—
§ 2. 11. Toetus ja arstiabi	1.700.000.—
§ 3. 12. Riiklise warustuse	
kulud	1.900.000.—
§ 4. 13. Autasud ja aupalgad	50.000.—
§ 5. 14. Telegraafi eksploa-	
teerimise kulud	4.000.000.—
§ 6. 15. Telefoni eksploateer-	
imise kulud	22.000.000.—
§ 7. 16. Rahwuswahelised	
posti-telegraafi-tele-	
foni maksud	24.000.000.—
§ 8. 17. Tahweti kulud ja	
telegraafi-telefoni	
eest ülemäära was-	
tawõetud summade	
tagasimaksud	400.000.—
§ 9. 18. Postimaksu wahen-	
dite walmistamine	1.800.000.—
§ 10. 19. Postiweo kulud	12.000.000.—
§ 11. 20. Raamatute ja tähi-	
kute walmistamise	
kulud	3.400.000.—
§ 12. 21. Tasu kaotsiläinud	
saadetiste eest	200.000.—
§ 13. 22. Ettenägem. kulud	200.000.—
Kokku peatükk III	<u>73.150.000.—</u>
Kokku postiametkonna peale	<u>169.370.600.—</u>

Juhataja K. Wirma: Sõnasoo-
wijaid ei ole. Aruandja sõna ei tarwita. Pa-
nen siis selle teedeministeeriumi eelarwe
osa 169.370.600 marga suuruses hääletami-
sele. Wastu ei olda. Seega on see
eelarwe osa vastu wõetud.

Aruandja K. Ipsberg (loeb):

MAANTEEDE JA SISEMISTE WEE-
TEEDE WALITSUS.

Peatükk I.

Keskwalitsus.

§ 1. 1. Walitsuse ülema,	
tema abilise ja	
kantseleiametnikku-	
de palgad	501.120.—
§ 2. 2. Arweosakonna	
ametnikkude palgad	417.960.—
§ 3. 3. Ehitusosakonna	
ametnikkude palgad	154.080.—
§ 4. 4. Majandusosakonna	
ametnikkude palgad	954.540.—

§ 5.	5.	Kantselei kulud	91.800.—
§ 5a.	5a.	Ajutised töäjõud	12.000.—
§ 6.	6.	Inwentaari uuendus, parandus ja korrashoidmine	1.687.040.—
§ 7.	7.	Liikumata waranduse muretsemine	2.058.000.—
§ 8.	8.	Tee-sõidukulud, päewarahad ametiasjus	200.000.—
§ 9.	9. 15. 16.	Majanduslised kulud	176.800.—
§ 10.	10.	Sõidu- ja weoabinõude ülewaldidam.	855.000.—
§ 12.	12.	Toetus ja arstiabi	188.160.—
§ 17.	17.	Ettenägem. kulud	40.000.—
Kokku peatükk I			7.336.500.—

Peatükk II.

Jaoskondade ülewaldidamine.

(7 jaoskonda.)

§ 1.	18.	Palgad	2.759.490.—
§ 2.		Kantselei kulud	78.200.—
§ 2a.		Ajutised töäjõud	12.000.—
§ 3.		Inwentaari uuendus, parandus ja korraspidamine	623.050.—
§ 4.		Tee- ja sõidukulud, päewarahad ametiasjus	500.000.—
§ 5.		Ruumide puhastamine ja korrashoidmine	87.800.—
§ 6.		Sõidu- ja weoabinõude ülewaldidam.	775.000.—
§ 7.		Ettenägemata kulud	40.000.—
Kokku peatükk II			4.875.540.—

Peatükk III.

Maanteede, kiwiteede, sildade ja parwede korrashoidmine.

§ 1.	19.	Teede korraspidamine.	
	a)	prügiteed	1.705.000.—
	b)	kiwiteed	965.000.—
	c)	kruusateed	270.000.—
§ 2.	20.	Sildade korraspidamine.	
	a.)	kiwisillad	10.000.—
	c)	puusillad	448.000.—
	d)	segamaterjaalist sillad	222.000.—
§ 3.	21.	Parwede korraspidamine	60.000.—
Kokku peatükk III			3.680.000.—

Peatükk IV.

Sisemiste weeteede korraspidamine.

§ 1.	22.	Sadamate ja kallaste korraspidamine	450.000.—
Kokku peatükk IV			450.000.—

Peatükk V.

§ 1.	23.	Hoonete ja majade korraspidamine	1.465.000.—
Kokku peatükk V			1.465.000.—

Peatükk VI.

Uued tööd ja ehitused ning põhjalik remont.

§ 1.	24.	Teed:	
	a)	prügiteed	16.263.000.—
	b)	kiwiteed	9.764.000.—
	c)	kruusateed	3.657.000.—
§ 2.		Sillad:	
	c)	puusillad	1.711.000.—
	d)	segamaterjaalist sillad	4.822.000.—
§ 4.		Uute hoonete ehitus	605.000.—
Kokku peatükk VI			36.822.000.—
Kokku maanteede ja sisemiste weeteede walitsus			54.629.040.—
Kokku teedeministeeriumi eelarwe			894.222.360.—

Juhataja K. Wirma: Sõnasoowijaid ei ole. Komisjoni aruandja sõna ei tarwita. Ma panen siis teedeministeeriumi eelarwe osa — maanteede ja sisemiste weeteede walitsus — 54.629.040 marga suuruses ja sellega ühes terve teedeministeeriumi eelarwe 894.222.360 marga suuruses hääletamisele. (Hääletatakse.) Üksikud on wastu — sellega on see eelarwe osa häälteenamusega wastu wõetud.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja J. Kana (loeb):

WALISMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Juhatus.

§ 1.	Palgad	216.000.—	
§ 2.	Esituskulud	1.150.000.—	
§ 3.	Korteri kulud	488.950.—	
Kokku peatükk I			1.854.950.—

Peatükk II.

Kantselei.

§ 1.	Palgad	3.348.000.—
§ 3.	Kantselei kulud	1.452.000.—

§ 4.	Majanduslised kulud	496.800.—
§ 4a.	Sõiduabinõud	750.000.—
§ 5.	Liikuva waranduse muretsemine	1.034.700.—
§ 6.	Wäljamaa kullerite kulud	200.000.—
§ 7.	Iseäralised kulud	3.500.000.—
§ 8.	Ekipeerimise kulud	52.500.—
§ 9.	Ettenägemata kulud	15.000.—
§ 10.	Toetus ja arstiabi	40.000.—
§ 11.	Ametnikkude warustam.	11.500.—
§ 12.	Lepingute tegemine ja täitmine	2.086.000.—
	Kokku peatükk II	12.986.500.—

Peatükk III.

Wälisesitused.

A. Summad wälisministri käsutada.

§ 1.	a) Esituse ja perekonnaabirahadeks wälissaatkondades	3.312.960.—
	b) Sekretäär-attasheed	1.550.400.—
	d) attasheed	1.285.200.—
§ 2.	Uute esituste asutamine ja nende wäljaminekud, propaganda, sõidukulud ja kursywahe	12.240.000.—
§ 3.	Rahwasteliidu ja unioonide maks	2.720.000.—
§ 4.	Eesti kodanikkude wõõrsilt kojutoomine ja abiand	2.720.000.—

III. B. Saatkond ja konsulaat Soomes.

§ 1.	Palgad ja korteriraha	1.632.000.—
§ 2.	Kantselei kulud	1.455.200.—
§ 3.	Majanduslised kulud	306.000.—
§ 4.	Ettenägemata kulud	40.800.—
§ 5.	Soome saatkonna 1920 a. puudujääk	1.087.800.—

III. D. Saatkond ja konsulaat Latwias.

§ 1.	Palgad	979.200.—
§ 2.	Kantselei kulud	272.000.—
§ 3.	Majanduslised kulud	204.000.—
		1.455.200.—

III. E. Luke linna konsul.

§ 1.	Palgad	114.240.—
§ 2.	Kantselei kulud	34.000.—
§ 3.	Majanduslised kulud	35.360.—
		183.600.—

III. G. Esitus Leedus.

§ 1.	Palgad	326.400.—
§ 2.	Kantselei kulud	136.000.—
§ 3.	Majanduslised kulud	217.600.—
		680.000.—

III. H. Esitus ja konsulaat Saksas.

§ 1.	Palgad	979.200.—
§ 2.	Kantselei kulud	680.000.—
§ 3.	Majanduslised kulud	476.000.—
		2.135.200.—

III. J. Saatkond Poolas.

§ 1.	Palgad	489.600.—
§ 2.	Kantselei kulud	13.600.—
§ 3.	Majanduslised kulud	136.000.—
§ 4.	Liikuva waranduse muretsemine	816.000.—
		1.455.200.—

III. K. Saatkond Prantsusmaal ja esitus Itaalias.

§ 1.	Palgad	1.305.600.—
§ 2.	Kantselei kulud	646.000.—
§ 3.	Majanduslised kulud	979.200.—
		2.930.800.—

III. L. Saatkond ja konsulaat Inglismaal.

§ 1.	Palgad	2.155.600.—
§ 2.	Kantselei kulud	2.720.000.—
§ 3.	Majanduslised kulud	1.360.000.—
		6.235.600.—

III. M. Esitus Rootsis.

§ 1.	Palgad	979.200.—
§ 2.	Kantselei kulud	612.000.—
§ 3.	Majanduslised kulud	612.000.—
		2.203.200.—

III. N. Konsulaat Daanis.

§ 1.	Kantselei jõud, korter ja muud kulud	680.000.—
------	--------------------------------------	-----------

III. O. Wene-Moskwa saatkond ja konsulaat.

§ 1.	Palgad	1.463.000.—
§ 2.	Kantselei jõud	583.000.—
§ 3.	Kantselei kulud	90.000.—
§ 4.	Esituskulud	120.000.—
§ 5.	Majanduslised kulud	540.000.—
§ 6.	Ettenägemata kulud	218.000.—

§ 7. Liikuwa wara muretsemine	250.000.—
§ 8. Wenemaa opteerimise komisjonid	3.000.000.—
	<u>6.264.000.—</u>

III. P. Tiflisi konsulaat.

§ 1. Palgad	150.000.—
§ 2. Päewarahad ja sõidukulud	12.000.—
§ 3. Kantselei kulud	31.000.—
§ 4. Majanduslised kulud	24.400.—
§ 5. Liikuwa waranduse muretsemine	10.000.—
	<u>227.400.—</u>
Kokku peatükk III.	<u>52.800.560.—</u>
Kokku välisministeeriumi eelarwe	<u>67.642.010.—</u>

Juhataja **K. Wirma**: Sõna on hra välisministril.

(Wälisminister **A. Piip**i kõne on pandamata kujul käesolewa protokollil algüleskirjutuses lhk. 82—95.)

J. Piiskar (is.): Hra välisminister ütles et olla väga ilus ja armas asi, kui osawat välispoliitikat aetakse. Kõnelema asudes, rõhutas tema kohe alguses, et tulla osawat välispoliitikat ajada. Sellepärast oli loomulik oodata, et hra välisminister mõne joonegagi puudutab seda välispoliitikat ja näitab, missugused poliitilised kawatsused ja tulewiku wäljawaated tal on. Hra välisminister ei rääkinud midagi selle osawa poliitika saawutustest, ei rääkinud, kuidas teda aetakse, ei rääkinud midagi tema kawatsustest. Selle asemel püüdis ta mööda minna poliitilistest küsimustest ainult märkusega, et ei ole oluline sellest kõnelema, mis saatkonnad teewad ja missugune ülesanne neil on. Ta tõi aga üksikasju ette, arwusid, küll kuldfrankides, küll pabermarkades jne., kuid ei rääkinud sellest, mis need inimesed teewad, kellele seda raha maksetakse. Minu arwates ongi see just oluline asi, mida selgitada oleks tulnud. Kõik see „must pesu“ oleks wõinud kõrwale jääda, ei oleks maksnud temast numbrit teha, waid oleks tarwis olnud asja oluliselt walgustada, kuidas seda „iseseiswust kindlustatakse“ ja kuidas sellest aru saadakse. Sellest aga ei öeldud midagi. Ka oleksime tahtnud kuulda saada, missugune on ministri arusaamine iseseiswuse kindlustamisest. Seda ei ole tehtud ja see

wõtab wõimaluse ära üleüldse wälispoliitikat arwustada. Mina pean rõhutama seda, mida ma juba eelmisel korral wälisministeeriumi kohta tähendasin ja mida püütakse tagasi lükata, et wälispoliitikas on teatud agressiiwsus. Nende riikide seas, kelle esitajad hiljuti Helsingis koos olid, on riike, kes agressiiwset poliitikat ajawad. Hra välisminister ei ütelnud mitte, et see nii ei oleks. See agressiiwne poliitika wõib omandada niisuguse kuju, et piiririigid, kas nad seda tahawad wõi mitte, saawad puhtagressiiwsesse sõjakeerdu kistud. Minu arust on see küsimus äärmiselt selgelt Wenemaa ääriiriikide liidus üles seatud, kuid hra minister läks sellest täiesti mööda, kõneledes ainult sellest, missugused saadikud kusagile on nimetud, kas Itaalia saadik enne laulis, wõi on ta alles nüüd Itaalias laulma hakanud. Ma ei taha selle üle mitte waielda, kas hra Menning ja hra Wares kohased on, wõi mitte. Kui hinnata neid saadikuid, kui poliitikategelasi, nende ilmawaate poolest, siis wõib kindlasti ütelda, et see tagurline poliitika on, minna nemad ajawad ja seda ei saa isegi hra minister siin ütlemata tulla, et see mitte tagurline poliitika ei ole. Saadikud ajawad poliitikat ministeeriumist saadud juhtnõõride järele; loomulik on, kui wälisministeerium teistsugust poliitikat tahab ajada, siis tema ka teistsugused saadikud wälja peab saatma. Nende küsimuste peale ei ole hra välisminister mitte tarwilikuks arwanud seletust anda ja meie peame sellest järeldama, sellest hoolimata, kui minister rõhutab, et rahwaesitusele on teated antud, — wõib olla, et tema peab seda 5 liikmelist wäliskomisjoni rahwaesituseks — et Riigikogule ei ole selles asjas mingisuguseid seletusi antud. Ja meie loeme õigustatud olewat — sest waikimine on wastus ja igatahes jaataw wastus — rõhutada, et niikaua, kui hra välisminister küsimusest mööda on läinud ja seda mitte seletanud ei ole, missugused ülesanded on kawatsawat liidul ja missugused ülesanded tema arwates ühel wõi teisel sinna kuuluwal riigil on, senni tuleb arwata, et neil on agressiiwseid plaane ja et Eesti on nende agressiiwsete kawatsuste teenistuses. (Wälisminister **A. Piip**: Ei ole.) Siis ütlege seda siit kõnetoolilt awalikult.

M. Martna (sd.): Austatud Riigikogu liikmed! Ma pean kõige pealt Soome wälisministeeriumi eelarwe juure minema ja ma ei tea, kas ma tohin siin ka seda ütelda, nagu meie herra wälisminister armastab seda iseloomustada walega, mis meie poolt

siin välisministeeriumi asjus oli ette toodud? Minul on siin tänavuaastane Soome kulude ja tulude eelarwe ees ja mitte üks summa ei ole selles tähendatud kuldmarkades, waid kõik rida realt on harilikudes Soome markades ja selle eelarwe järele on Soome välisministeeriumi kulud 10.751.000 marka. Kusagil ei ole 60 wõi 70 miljoni. Need teated, mis herra minister Soomest tulles kaasa on toonud, on minu arwamise järele ekslikud, igatahes ei ole need Soome eelarwest wõetud. Meie herra minister oleks pidanud selle eelarwe Soomest kaasa tooma, õiguse järele peaks see meil ka välisministeeriumis saadaw olema ja mitte ainult minu wõi mõne teise käes ainult Riigikogus. Siis ei oleks Tööerakonna minister mitte tarwitsenud siin ebaõigete teadetega tulla. (Chr. Kaarna (töer.): Meilerakonna ministrit ei ole.) Mina jään selle juure, et Soome 16 saatkonda Soome riigile vähem maksawad, kui Eestile meie 8 saatkonda. Kuidas kulud ära jaotatud on, kas Soome-Londoni wõi Soome-Berliini saatkond üksikult rohkem maksab, seda ei ole ma mitte üksikasjaliselt arutanud, — ma wõiksin seda ka teha, sest dokumendid on käepärast, aga see ei ole tähtis. Wõib olla, et see ka sellest tuleb, et Soome välisministril mitte nii suuri summasid isiklikult käsitada ei ole, nagu meil. Igatahes on aga asjalugu nii, et Soome välisministeeriumi kulud 10.751.000 Soome marka on, kuna meil 66 wõi 67 miljoni on. Meie välisminister, selle asemel, et välispoliitika sihte ära näidata, nende üdi wõi tuumakohtadest kõneleda, asus hoopis teisele alusele ja luges siin kõige pealt ühe kirja ette, mida üks Norra saadik oma walitsusele on saatnud. See on ju wäga arusaadaw, et ka see herra oma sissetulekut suurendada on püüdnud ja katsunud selgeks teha, et ta väikeste sissetulekuga elada ei saa. Wõib ka wõimalik olla, et Norra riik wõib nii suuri kulusid kanda, kuna meie seda aga mitte ei wõi. Kui meie saadik enesele ka nii suure summa nõuab, kui Norra oma, kuna meie seda maksta ei jõua, siis peame meie oma kalli saadiku sealt ära kutsuma. Kuid minu arwamise järele on aga wõimalik wähe-maga läbi saada. (O. Strandman (töer.): Eks Teie nimetage kandidaati sinna.) See küsimus, herra Riigikogu esimees, ei ole praegu mitte päewakorras.

Edasi wiitis herra minister hulga aega asjade juures, mida eelkõneleja mustaks pesuks nimetas. Aga kui ta selle oli ette

lugenud, mis riigikontroll Londonis oli leidnud, siis pidi ta ometi tunnustama, et süüdlasi peab saama — kontrolli arwates — distsiplinaar korras karistud. (Wälisminister A. Piip: Kui wabandawaid põhjusi ei ole.) No ja, meie ei hakka neid üksikasju mitte uurima, kuid iseäralik on see, et hra minister küll selle asja juure tuli, kuna ta teistest asjadest, mis tal wähe piinlikum oli, mööda läks üteldes, et ei ole aega, sest on juba hilja. Mina küsin aga awalikult hra ministri käest: kas lubas tema konsul Klaas'ile Tallinnas 30 Inglis naela kuupalgaks maksta wõi mitte? Ja kui ta seda lubas, siis missuguse õigusega ja missugustest summadest? (A. Schulbach (töer.): Kas Teie tema adwokaat olete?) Mis huwi on Teil seda teada saada, hra Schulbach? Jah, mina olen adwokaat! Edasi küsin mina hra ministri käest: missugustest summadest makseti hra Menning'ile kolme kuu eest Rootsi saadiku palk, kui see herra enam saadik ei olnud? (Wälisminister A. Piip: Ei ole maksnud.) Seda ütles minule eile Teie asemik hra Hellat ja ühe kuumaksu kohta olen ma isegi tunnustust näinud. Herra Hellat ütles eile, et hra Menning ka weebruari- ja märtsikuu eest palka on saanud. Mina igatahes ei tea, kumb tõtt räägib, kas hra minister wõi tema abi? Edasi luges hra minister teatava kiidukirja „Päewalehest“ ette, see tähendab, — hra minister leidis tarwiliku olewat „Päewalehte“ tsiteerida, niisugusel korral, kui see temale kasuks on. (A. Anderkopp (töer.): Teie tsiteerite „Postimeest“ ka.) Jah, kui see minule sünnis näib olewat, kuid „Waba Maani“ mina pole weel jõudnud. (Üleüldine naer.) Edasi, ma tahaks weel ühte asja puudutada, mida hra minister iseäralise rõhuga siin ette tõi, nimelt seda, et saadikute ja ametnikkude nimetamise juures pikiti ja põigiti järele kaalutakse, keda kuhu nimetada. Ma pean siin ühe asja juure tulema, nii piinlik, kui see ka on, ja inimeste nimesid nimetama. „Päewalehes“ olid pikad kirjad Berliini majaostmise asjus hra Puhk'i wastu, kes praegu Berliinis peakonsul on ja selle nimega paberitele alla kirjutab, olgugi, et hra Menning Berliini peakonsuliks nimetati. Selle herra wastu on Berliini maja asjus awalikult mõtteid, dokumentisid ja arwamisi awaldatud, mis peawad näitama, et see asi mitte korras ei ole ja et selle maja ostmise riigile mitte kasulik ei ole olnud. Ma nimetasin eile ostulepingut toonitades, et seal

üks summa 50.000 Saksa marka üles on tähendatud selleks, et raha muretseda ja teiseks on seal tingimine sees, et wõlgjäänud summe tuleb Inglis naelades välja maksta. Siis on weel asi, mis ka Puhk'idesse puutub Londonis. (J. Piiskar (is.): Riiete asi). Just nende riiete juure tahan ma tulla ja ütlen, et nad niisugused olid, mis kusagile wabrikusse olid määratud willadeks kraasimiseks. Selle asja uurimiseks saadeti Londoni riigikontrolli esitaja, kellele suure waewaga Eesti riigile kahjulikku lepingut korda läks esialgu ümber lükata, selle wõrra, kui palju ostetuid riideid weel saatmata oli. Kas aga täiesti korda läheb lepingut nõnda muuta, sellejuures peab kahtlema. Riiete ostmise asjus on teise hra Puhk'i vastu kohtus kaebtus tõstetud, kes riigi kaubandus-agendina wabariigi käest 250 naela kuus palka sai. (J. Laidoner (põl.): See on kaubandusagentuuri läbi ostetud.) Wäga hea, ma ei tahtnud sellest ostmisest niipalju rääkida, kui sellest „kaalumise“ kuidas inimesi walitakse ja saadetakse. Mõlemaid herrasid Puhk'isid on awalikult süüdistatud — üht ajakirjanduses ja teist kohtu kätte andmisega. Nüüd aga kuuleme, et wälisminister on hra Puhk'i, kes Berliinis maja ostis, Londoni attasheeks saatnud. Ma küsin, missugust mõju peab niisugune asi meie awaliku arwamise peale awaldama? Ma oleksin wäga tänulik, kui wäliskommisjon ka oma arwamist selle kohta ütleks. (J. Laidoner (põl.): Wäliskommisjon ei määra kedagi saadikuks). Edasi tahaksin ütelda, et hra Köstner, keda meie meheks nimetatakse ja kes „Revalise“ asjus kahtluse all on — asi, mis ei „Päewalehes“ ei ka siin paremal pool mitte weel selgitatud pole, — selle herra on wälisministeerium tähtsate ülesannetega Ameerikasse saatnud. Ma küsin, kas see on niisugune samm, mille kohta ütelda wõib, et see tõepoolest läbi on kaalutud? (Wälisminister A. Piip: Riigikontrolli nõusoleku peale). Ma arwan, et riigikontroll neid inimesi mitte ei nimeta ja ei ole mitte sünnis riigikontrolli seljataha puge-da. Kes määrab teie poliitika, kas wälisministeerium wõi riigikontroll? (Naer. Wälisminister A. Piip: Ma küsin „Revalise“ asjus riigikontrollist järele, kas oldakse sellepärast Köstneri vastu, ja wastati kirjalikult, et ei olda. J. Kana (tõer.): Ehk oleks pidanud hra Martna käest ka küsi-

ma). Ega Kana käest pruugi küsida! (Kära).

Juhataja K. Wirma: Palun mitte kohtade pealt rääkida.

M. Martna (sd.): Puudutan weel Londoni täiswõllist esitajat. Olen kuulnud, Inglis wälisesitusega kokku puutudes olla seal igakord küsitud, mispärast mitte Inglismaale täiewolitusega esitajat ei saadeta? Ja sealt siia kirjutades olla ikka toonitatud, et on tarwilik Londoni täiewolitusega esitajat saata. Siin aga kõneldakse telkide taga, et hra minister on selle koha omale — nii tagawaraks hoidnud. (Naer.) Sellepärast ei ole sinna saadikut senni weel mitte nimetud. (J. Piiskar (is.): Wäga kawal mees. Naer.)

Mul on wäga kahju, aga ma pean Rahwaerakonna meest, hra Neumann'i ka nime-tama, keda Rooma on saadetud meie esitajaks. Wanašõna ütleb: Kellele Jumal ameti annab, sellele annab tema ka mõistuse. Wõib olla, et see meie Rooma esitaja asjus õige on, kuid — paraku — igakord see õige ei ole! Hra Neumann'i kohta olen mina tähelepanekuid teinud, mis tema poliitilise tarkuse kahjuks kõnelewad. Kui ma 1919 a. Saksamaal olin ja Rootsima kaudu tagasi tulin, siis oli see herra wälisministeeriumi ametnik ja saatis mitmeleheküljelisi telegramme — wäljawõtteid „Pos-timehe“ juhtkirjadest — Berliini ja mujale selleks, et neid seal Saksa lehtedes awal-dada. Muuseas ka see tuttav telegramm, mis hra Tõnisson ühel põllumeeste kongressil oli ütelnud, et Rahwaerakond peab püüdma jälle walitsusesse minna, „et päästa mis weel päästa on.“ Hra Neumann saatis selle telegrammi Berliini ja mina wiskasin tema seal paberikorwi. Ja kui ma Stockholmi sõitsin, kuulsin, et meie sealne konsul, hra Klaas selle telegrammi ka seal paberikorwi oli wisanud. Niisugust alarm-telegrammi wäljamaale saata wõis ainult poliitiline laps... Nüüd aga üteldakse, sellel herral olla küllalt kogemusi, et meie wabariiki kusagil esitada... Wõib olla, et sellel herral tõepoolest suur lauluanne on ja et ta tõepoolest õige tark jurist on, aga Rooma saatmise juures oleks pidanud wälisministeerium seda asja weel kord kaaluma.

Meie oleks heameelega ligemalt teada soowinud saada, milles see iseseiswuse kindlustamine wälispoliitikas pidi seis-ma. Üleüldises lauses seda wälja ütelda on ju wäga hea, aga kuidas seda tegelikult teha.

selles seisabki see küsimus! (A. Anderkopp (töer.): Teie ei oska selle kohta ka midagi ütelda). Mina oskan selle kohta niipalju ütelda, nagu ma enne juba ütelnud olen, nimelt et välissaadikute walik mitte niisugune ei ole, kui ta oleks pidanud olema. (A. Anderkopp (töer.): See on teie arwamine.) Ja muidugi, Teie arwamist ma siin awaldada ei saa, seda peate ise siin tulema wälja ütleva, aga Teil on nähtawasti parem istuda. (N a e r.)

Ma tulen herra Menningi juure tagasi. Herra minister Piip andis herra Menning'ile siin kõigeparema numbri. Mina olen selle peale juba enne tähendanud, et ma selles asjas teises arwamises olen. Juba minu parteiseltsimehe poolt toodi ette, et herra Menning 1919 a. walis parun Üksküll'i selleks, kes meie sõjawangisid pidi Saksamaalt ära tooma. Ma olen sellest välisministrile juba jutustanud, kuidas herra Menning, nagu ta ise pärast awalikut tunnistas, Kopenhaagenis ühele eraisikule selleks kulleri passi andis, et see oma Wene tsaariraha kinnipidamiseta üle piiri wõis wiia. Seda kinnitas herra Menning ise ajalehes. Samuti on teada, et herra Menning Kopenhaagenis ühele Saksa hauptmann'ile Eesti diplomaatilise passi selleks andis, et sellel isikul hõlbus oleks minna kauge Idasse ja seal Wene tagurliste jõududega von der Goltz'i ja Awalow'i suhtes ja sihis lepinguid teha. Need üksikud asjaolud on meil teada. Kõik ei ole meil mitte teada. Siin on nimetatud distsiplinaar karistust. Meil oli ammugi teada, et herra minister Poska Menning'ile käsu andis, Üksküll'i passi ära wõtta. Herra Menning ei teinud seda, waid saatis selle paruniga weel pakkisid ja kirju siia ja sinna. Minu arwamine on, et herra parun Üksküll mitte Menning'i asju ei wedanud, waid oma asju. Selle passi peal on wiimane wiisa Kopenhaagenist, et herra Üksküll sõidab Daanist Saksamaale ametlikkude ülesannetega, kirju ja pakkisid Eesti esitusele Berliini wiies. Sel ajal muud Eesti esitust Berliinis ei olnud, kui Eesti sekretariaat. Sinna sekretariaati ei ole see herra aga ei pakkisid ega kirju wiinud. Need pidid wististe küll mujale adresseeritud olema. See kõik pidi herra Menning'ile teada olema, sest et mai lõpul sai ta herra Poska käest käsu, seda passi ära wõtta, aga herra Menning andis sellele parunile weel juulikuus wõi hiljemini wiisa. See asjaolu oli välisministeeriumis teada, aga herra Menning'i wastu ei ole mingisugust süüdistust tõste-

tud, wõi distsiplinaar karistust määratud. Kõigest sellest hoolimata on herra Menning meie välisministeeriumi usaldusmees ja ajab oma poliitikat edasi.

Ma arwan, et ma nüüd peaaesjalikult need wäited olen ümber lükanud, milledega herra välisminister arwas minu ja minu parteiseltsilise proua Ostra ettekannet ümber lükanud olewat. Selle tunnistuse järele, mis mul siin on, ei ole Soome välisministeeriumi eelarwe mitte kuldmarkades arwatud, waid harilikudes Soome markades ja 16 wälissaadiku kohta määratud summa on wõrreldes Soome rahwa maksu-wõimega vähem, kui meie oma 8 saadiku jaoks. Ma jään selle juure, et meie eelarwe wõrreldes Soome eelarwega, wäga suur on.

O. Strandman (töer.): Ma ei tule siia mitte waidlema, waid tahan ainult paar märkust teha. Ma pean ütleva, et tänawuse eelarwe kokkuseadja olen mina, ja sellepärast wõin ka mõnda seletust anda. Herra Martna eksib, kui ta arwab, et Soome riigi eelarwe ainult Riigikogu liigetel teada on ja seda välisministeeriumis mitte ei ole. Ma pean ütleva, et seda eelarwet niisuguse dokumendina ka minul ei ole, nagu herra Martna'l. Soomes ei olnud weel mitte eelarwe, kui eelarwe wastu wõetud, waid see oli kawa ja wiimane on tol ajal herra Wirgo'l olemas ja seal wõrdlesime ka wälissaadikute palkasid. Ma pean ütleva, et herra Martna'l on dokument, kus on see summa Soome markades sees ja seal on 10.000.000 marka. Mul ei ole seda paberit ja ma ei wõi herra Martna'le ära näidata, kas seal kuld-, hõbe- wõi pabermarkades seisab, kuid tean aga üht, et tol ajal meie wõrdlesime neid summe — ma kahjuks ise Soome keelt ei tunne aga niipalju kui ma mäletan, ja ma loodan, et mu mälu mind ei peta, tõi herra Wirgo ette, et Soomes on teatawa kindla kursi järele välisministeeriumi eelarwe kokku seatud, kuna rahaministeeriumi eelarwes on suuremad summad selleks määratud, et kursiwahesid täis täita. Kui herra välisminister Soomest tuleb ja ütleb, et seal on tegelikult välisministeeriumi eelarwe neli ja pool miljoni kuldmarka, siis pean ma ütleva, et mina seda usun, kui mul ka mingisugust dokumenti käepärast ei ole. Herra Martna on paremas seisukorras: temal on Soome eelarwe, kuna minul ka Soome rahaministeeriumi eelarwet ei ole, et selgeks teha, kas seal kursywahe katteks summasid määratud on. Mina seda usun, aga ma arwan, et meie ei pruugi selle

üle siin waielda. Eelarwe tuleb kas tagasi lükata wõi wastu wõtta, ja ühe ehk kahe päewa jooksul wõib selgeks teha, kellel õigus on, kas minul ehk herra Martna'l.

Teine faktiline märkus, mida ma tahtsin ette kanda, on herra Menning'ile palgamaksmine kolme kuu eest. Jaanuarikuu eest palgasaamine on täiesti seaduslik ja on Riigikogu poolt kinnitatud. Minu teada on ühe kuupalga maksmine Riigikogu poolt kinnitatud. Wabariigi Walitsuse poolt § 12-a põhjal wastuwõetud määruse Eesti välisesituse koosseisude ja palkade kohta 1921 a. p. 3 on öeldud: „määrata jaanuarikuu palgaks Eesti esitajatele Skandinaawias 3 000 Rootsi krooni.“ Nagu üksikute Riigikogu liigetel meeles, oli nõupidamisi meie välisesituse korraldamise kohta, kus asja üksikasjaliselt ja mitmekülgselt läbi kaaluti ja eelarwekomisjonil läks korda, seda ei saladud ka, meie välisesituste kulusid väga palju vähendada — 50% wõrra, kui mitte rohkem. Kui nüüd tuli herra Menning'i küsimus arutusele, siis oli teada, et ta jääb ilma kohata, kuna ta teatawa aja Eesti wabariigi teenistuses oli olnud. Herra Menning ei olnud mitte minu poolt määratud. Mina isiklikult olen ikka selle wastu olnud, et Skandinaawia saadiku jaoks niisugune krediit saab määratud. Niipea, kui mina ministeeriumi läksin, ütlesin ma otsekohe herra Menning'ile, et mina selle poolt olen, et see koht likwideeritaks, — ma ise seda ka likwideerin. Aga tuleb seda arwesse wõtta, et meie välisdelegatsioonis, millest ka herra Martna osa on wõtnud, alati suuremad tasud määratakse neile, kes teenistusest eemale jäiwad — see oli nõndanimetatud Kopenhaageni otsus. Nõnda määrati tolleaegsele sotsiaal-rewolutsionäär herra Suits'ile 8.000 krooni, wõi taheti määrata, aga 3.000 krooni pidi temale siiski andma. Ma ei tea, kas herra Martna sellest osa wõttis, wõi mitte, see oli Kopenhaagenis, kus olid Tõnisson, Wirgo ja teised, ja ma ei leidnud mitte põhjust, et herra Menningile seda mitte määrata, mis teistele oli antud. Sel ajal olid välisesitustega mitmesugused sekeldused. Herra Menning tõendas, et temale on lubatud koht Berliinis. Ma ei olnud mitte selle poolt, aga ei tahtnud mitte ilma Wabariigi Walitsuseta otsustada. Minu eelkäija välisminister ütles, et seda kohta ei ole lubatud, aga välisministeeriumi ametnikud tõendasid kõik, et herra Menning'ile olla koht lubatud. Niikaua kui see kirjawahetus kestis, oli jaanuarikuu käes ja loomulik oli, et temale jaanuarikuu

palk edasi maksetakse. See ei ole mitte omawoliline talitus, waid selle kohta on Wabariigi Walitsuse poolt wastu wõetud seadus olemas, mis „Riigi Teatajas“ nr. 4 s. a. on awaldatud, ja mida iga rahwasaadik lugeda wõiks.

J. Laidoner (põl.): Wäga austatud Riigikogu liikmed. Seda silmas pidades, et siin on üles tõstetud küsimus, kas üks ehk teine meie välisesitajatest on väliskomisjoni nõusolekul määratud, teatan lühidalt, missugune seisukoht on selles asjas väliskomisjonil, kuidas waatas väliskomisjon selle asja peale. Oli wiisiks Riigikogu istungi algusel, et praegune välisminister kawatsedes nimetada üht kõrgemat välisesitajat, küsis tema üle väliskomisjoni arwamist. Mina isiklikult olen selle wastu, et Riigikogus isikuid nimetada, kuid, et seda nime on täna ja eile wististi 100 korda nimetatud, siis nimetan ka mina seda. See oli herra Menning. Väliskomisjon teatas, et tema wõib ainult oma arwamisi ühe ehk teise välisesitaja kohta awaldada, kuid nimetamine on täiesti walitsuse prerogatiiv, walitsuse asi. Walitsus wastutab nende eest, aga mitte väliskomisjon. Küsiti arwamisi herra Menning'i nimetamise kohta. Mina ei ole teda oma silmaga näinud ja mul ei ole au temaga tuttav olla, aga kõikide rahwasaadikute arwamine, peale herra Martna, oli jaataw. Just minu lugupeetud eelkõneleja, herra Martna kandis komisjonis sedasama ette, mida meie nii mitu korda oleme kuulnud, see on see herra Üksküll'i passi asi. Kõik teised väliskomisjoni liikmed olid herra Menning'i nimetamise poolt, arwasid aga, et seda asja väliskomisjon ülepea arutama ei peaks. Selleks ei ole väliskomisjonil aega ega wõimalust, et arutada, keda attasheeks ehk konsuliks nimetada; et ei ole väliskomisjoni ülesanne üksikuid riigiametnikka, olgu ka välisesitajaid, arwustada; wõib ainult välisministrile nõu anda. Üleüldse teeb väliskomisjon nende küsimustega tegemist, mis üleüldist poliitika sihti määrawad. Senni ei ole aga Riigikogus midagi räägitud poliitilistest sihtidest waid Riigikogu on juba kaks päewa arutanud Puhkide majasid jne., millest meie vähemalt kümme korda kuulnud oleme. Kõik see on üksikute isikute, nii ütelda, musta pesu pesemine, ja mina arwan, et need küsimused tõusewad üles isiklistel põhjustel.

M. Martna (sd.): Kui herra kindrali wiimane lause mind pidi tabama, siis

kahetsen ma wäga, herra kindrali arusaamine rahwaesitaja kohustest on siis wale teel. Minu rühmaseltsimehed wõiwad tunnistada, et ma kuidagi wiisi selle piinliku ülesande täitmist ei tahtnud oma peale wõtta, waid et ma seda ainult tungiwate põhjuste najal riigi huwides tegema pidin. Rahwaesitaja ei saa oma kohuste täitmisel mitte sellest mööda — asju puudutada, mis mõnelegi armsad ei ole.

Ma pean Riigikogu liigete tähelepanu järgmise asjaolu peale juhtima, mis minu arwates õige tähtis on. Herra välisminister ütles, et herra Menning ei ole 1921 a. kolmel esimesel kuul Stockholmis palka saanud. Aga herra Strandman tõendas, et olla saanud. (O. Strandman (töer.): Ma ütlen, ta wõis saada, aga ma ei tea, kas ta sai.) Ma palusin eile herra Hellat'it, et ta mulle selgust annaks selles asjas, et mitte ebamääraste asjadega siin ette tulla. Eile käisin ma välisministeeriumis, et herra Hellat'ilt küsida, kas herra Menning on ka weebruari- ja märtsikuude eest palka saanud wõi mitte. Herra Hellat wastas, et herra Menning on ka nende kuude eest palka saanud. Nõnda siis ei ole ma midagi muud ette kandnud, kui seda, mis ma riigi huwide seisukohalt wõttes ette kandma pidin, sest kui riigikassast 9.000 krooni wälja makstakse ainult sellepärast, et mitte ei teatud, kas on herra Menning'ile saadiku koht lubatud wõi mitte, ei ole asi enam korras. Waieldi ja kaaluti küsimuse juures, kas saadiku koht on temale lubatud wõi mitte, kuid mitte selle üle, kas see herra on kohane wõi ei ole.

Ma tahaks weel selle asja juure tagasi tulla, mida ma eile siin tähendasin, et ase-konsul Klaas'i kohta mitte need samad seadused ei näi makswat, mis herra Strandman siin herra Menning'i palgasaamise asjus ette tõi. Kui herra Menning'il õigus oli palka edasi saada peale selle, kui tema saadiku koht ära oli kaotatud ja krediit lõpetatud, siis oleks, minu arwates, herra Klaas'il see sama õigus olema pidanud. Aga kui herra Klaas juuniku eest palka saama läks, siis wastas välisminister hra Piip temale, et ta juba maikuu eest Stockholmis selle palka kätte on saanud, sellepärast et tema on seal 60 naela saanud, mida ta aga enam mitte saama ei oleks pidanud, sest tema pidanud iseenesest aru saama, et tema sest ajast peale, kui herra Wirgo Stockholmi jõudis, enam endist palka saada ei wõinud.

Tegelikult oli herra Klaas Stockholmis nii kaua ametis, kui herra Wirgo asjaajamise oma kätte wõttis ja sellepärast oli herra Klaas'il ka õigus siia jõudes nende seletuste järele, mida herra Strandman siin ette kandis, juuniku eest endist palka saada. Kuid temale üteldi, et ta seda mitte ei saa. Ta ei ole ka seda saanud. Nõnda maksab siis herra Piip'i ministeeriumis kahesugune moot: üks Menningitele, teine Klaasidele. Ka on see küsimus hoopis selgitamata, kas on herra Klaas'ile lubatud, et ta siin Tallinnas elades 30 naela palka saab wõi ei. Mina olen seda lubamist mitte ainult herra Klaas'i enese suust, waid ka herra Wirgo suust kuulnud ja selle lubamise juures olnud ka välisministeeriumi kõrgem ametnik herra Markus. Herra minister waikib selles asjas. Aga minule kõneleb ka tema waikimine.

Sellega wõin ma lõpetada.

A. Birk (rhw.): Ma ei oleks mitte sõna wõtnud, kui herra Strandman'i kõnest wälja poleks paistnud, nagu oleks herra Menning'ile Berliinis saadiku koht lubatud välisministeeriumi ametnikkude poolt. Mina, kui herra Strandman'i eelkäija sel kohal, pean oma kohuseks, peale selle, kui ma herra Strandman'ile seda juba suusõnalt olen tõendanud, ka siin toonitada, et see mitte nii pole olnud.

Juhataja K. Wirma: Sõna on herra välisministril faktiliseks märkuseks.

(Wälisminister A. Piip'i faktiline märkus on parandamata kujul käesolewa protokoll algüleskirjutuses lhk. 108).

Juhataja K. Wirma: Sõnasoowijaid enam ei ole, komisjoni aruandja sõna ei tarwita. Siis ma panen välisministeeriumi eelarwe hääletamisele. (Hääletatakse.) Wähemus on wastu — välisministeeriumi eelarwe on seega siis wastu wõetud.

(Hüüded: Lõpetada!) Ma kuulen ettepanekut koosolekut lõpetada. Sõna ei soowita. Siis ma panen hääletamisele. (Hääletatakse.) Nõutakse hääle äralugemist. (Hääletatakse uuesti.) Lõpetamise poolt on 18, wastu 30 häält, sellega on otsustatud koosolekut edasi pidada. Riigikogu läheb päewakorras edasi.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **J. Kesküll** (loeb):

TÖÖ- HOOLEKANDEMINISTEERIUM.

Korralised kulud.

Peatükk I.

Ministeeriumi juhatus.

§ 1.	Palgad	178.200.—
§ 2.	Päewarahad ja sõidukulud	36.000.—
§ 3.	Esituskulud	15.000.—
	Kokku peatükk I	229.200.—

Peatükk II.

Ministeeriumi kantselei ühes kõikide osakondadega.

§ 1.	Palgad	3.191.770.—
§ 2.	Päewa- ja sõidurahad	100.000.—
§ 3.	Kantselei kulud	171.000.—
§ 4.	Majanduslised kulud	459.000.—
§ 5.	Liikuva waranduse muretsemine	25.000.—
§ 6.	Erakorralised kulud	20.000.—
§ 7.	Trükitööd	310.000.—
§ 8.	Toetus ja arstiabi	154.000.—
§ 9.	Liikumise abinõud	133.500.—
§ 10.	Kinnitusnõukogu ja kinnitusametite organiseerimine ja ülewalpidamine	175.000.—
	Kokku peatükk II	4.739.270.—

Peatükk III.

Hoolekandeosakond.

§ 1.	Wabadussõja inwaliidide ja langenute perekondade pension	33.000.000.—
§ 2.	Weneaegsete pensionääride toetus	13.000.000.—
§ 3.	Öppur-sõdurite kooliraha	2.000.000.—
§ 4.	Langenud sõdurite laste kooliraha	30.000.—
§ 5.	Wäljateeninud ohwitseride, sõjawäe meditsiin- ja weterinäärarstide ja sõjawäeametnikkude pension	400.000.—
§ 6.	Ametikohuste täitmisel wiga- ja surmasaanud politseinikkude ja nende perekondade pension	600.000.—

§ 7. Langenud sõdurite matmise kulud ja rahwawäelaste perekondade toetamine 500.000.—

§ 8. Lastekodude ülewalpidamine ja sisseseadmine.

a) Muraste, Narwa, Tartu, Petseri ja Kiltsi lastekodude ülewalpidamine 4.787.400.—

b) Muraste, Kiltsi ja Petseri lastekodude sisseseadmine 1.170.100.—

5.957.500.—

§ 9. Laste suwekoloniide ülewalpidamine ja sisseseadmine.

a) Tabasalu, Tartu ja Narwa suwekoloniide ülewalpidamine 936.200.—

b) Tartu ja Narwa suwekoloniide sisseseadmine 297.200.—

1.233.400.—

§ 10. Rinnalaste ja emade kodude ülewalpidamine ja sisseseadmine.

a) Tallinna, Tartu ja Kuressaare rinnalaste ja emade kodude ülewalpidamine 3.432.500.—

b) Tallinna, Tartu ja Kuressaare rinnalaste ja emade kodude sisseseadmine 514.500.—

3.947.000.—

§ 11. Smolka kurtummade kool ja warjupaik 551.500.—

§ 12. Alaealiste naisterahwaste ühiskodu

a) ülewalpidamine 382.220.—

b) sisseseade 200.780.—

583.000.—

§ 13. Inwaliidide kodu.

a) ülewalpidamine 992.260.—

b) täiendaw sisseseadmine 295.100.—

1.287.360.—

§ 14. Sõjainwaliidide kursused ja õpetöökojad 1.813.228.—

§ 15.	Ameerika punaseristi tegewusega Eestis seotud kulude katmine	743.200.—
§ 16.	Optantide ja sõjawangide toetamine	650.000.—
§ 17.	Hoolekanne nõdra-meelsete eest	1.000.000.—
§ 18.	Üleüldine abiandmine hoolekande alal	300.000.—
§ 19.	Abiandmine Eesti kodanikkudele väljamaal	500.000.—
§ 20.	Abiandmine omawalit- suse asutustele warju- paikade korraldamiseks	1.000.000.—
§ 21.	Abiandmine mitmesu- gustel juhtumistel, na- gu tuleõnnetused, wee- uputused jne.	100.000.—
§ 22.	Eesti wabadussõjas langenud Soome sõja- meeste haudadele mä- lestussamba ülesehitam- ine ja haudade kor- rashoidmine	1.600.000.—
§ 23.	Jaan Poska perekon- nale pensioni maks- miseks	68.640.—
§ 24.	Ameerika abiandmise seltsi poolt puudust- kannatawatele lastele määratud toiduainete jagamise kulude kat- miseks	3.000.000.—
§ 25.	Puudustkannatajatele Eesti kodanikkudele poolpalitute walmista- miseks	450.000.—
§ 26.	Eesti waestelastele riiete walmistamiseks	317.000.—
	Kokku peatükk III	74.631.828.—
	Peatükk IV A.	
	Töökaitse osakond.	
§ 1.	Abirahad tööbörsele	105.000.—
	Kokku peatükk IV A.	105.000.—
	Peatükk IV B.	
	Töökaitse komisariaat.	
§ 1.	Palgad	1.246.680.—
§ 2.	Päewarahad ja söidu- kulud	207.200.—
§ 3.	Kantselei kulud	120.500.—
§ 4.	Majanduslised kulud	91.600.—

§ 5.	Liikuwa waranduse muretsemiseks	103.000.—
§ 6.	Ettenägemata kulud	8.400.—
§ 7.	Trükitööd	62.000.—
	Kokku peatükk IV B.	1.839.380.—
	Kokku töö- ja hoolekande- ministeerium	81.544.678.—
	Kokku korralised kulud Mrk. 4.825.141.726.—	

P. Keerdo (is.): Teisel lugemisel näitasin mina, et meie töölisteklassil ei ole mingisugust tõsist sotsiaalset kindlustust ega töökaitset loota kodanlikes korras. Riigikogu enamuse meie ettepanekute tagasilükkamisega kinnitas minu wäite. Nüüd kordan neid ettepanekuid, et anda Riigikogu enamusele wõimalust weel kord näidata selle demokraatliku Eesti tõsist nägu. Need ettepanekud on järgmised: Esimene ettepanek on ministeeriumi eelarwe III peat. § 18 wõtta 300 tuhande asemel 55 miljoni marka ja teine ettepanek — IV peat. juure wõtta järgmine paragrahw: „Üleriiklikkudele tööliste keskorganisatsioonidele töötatöölise toetamiseks 65 miljoni.“

Juhataja **K. Wirma**: Sõnasooiwaid ei ole. Lõpusõna on komisjoni aruandjal.

Aruandja **J. Kesküll**: Ma ei wõi komisjoni nimel rahwaesitaja Keerdo ettepanekutega mitte ühineda, sellepärast, et seda küsimust ei ole komisjonis arutatud, waid seda tehti alles teisel lugemisel.

Juhataja **K. Wirma**: Ma asun hääletamisele. Kõige pealt tuleks siis hääletamisele see parandus, mis III peatüki § 18 juure on tehtud, et § 18-das 300 tuhande asemele wõtta 55 miljoni. (Hääletatakse.) Suure enamusega on see parandus tagasi lükatud. Panen hääletamisele ettepaneku, et peat. IV A. wõtta lisaparagrahw üleriiklikkudele tööliste keskorganisatsioonidele töötatöölise toetamiseks 65 miljoni marga andmise asjus. (Hääletatakse.) Suur enamuse on wastu. Sellega on see ettepanek tagasi lükatud. Panen nüüd hääletamisele töö- ja hoolekandeministeeriumi eelarwe 81.544.678 marga suuruses, millega siis korraliste kulude eelarwe kokku teeks 4.825.141.726 m. plus see, mis teisel lugemisel siia juure tuli, nimelt 397.720 mk. (Hääletatakse.) Wähemus on wastu, sellega on see eelarwe wastu wõetud.

Rahaasjanduse komisjoni
aruandja A. Jürman (loeb):

II. ERAKORRALISED KULUD.

A. RIIGI KESKASUTUSED.

I jagu.

RAHAMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Riigiwõlgade tasumine.

1. Soome walitsusele	102.500.000.—
2. Prantsuse walitsusele	<u>59.760.800.—</u>
Kokku peatükk I	162.260.800.—

Peatükk II.

Riigiwõlgade %.

Tasumine eelmiste aastate
eest.

1. Soome walitsusele	1.960.300.—
2. Prantsuse walitsusele	4.162.700.—
4. 1920 a. väljalastud kas- sawekslite tasuks	<u>160.000.000.—</u>
Kokku peatükk II	166.123.000.—

Peatükk III.

1. Liikumata wara muret- semine	<u>2.000.000.—</u>
Kokku peatükk III	<u>2.000.000.—</u>
Kokku I jagu	330.383.800.—

II jagu.

TEEDEMINISTEERIUM.

Peatükk I.

§ 1. Uute raudteede sihi- ajamine	618.500.—
§ 2. Uute raudteede ehi- tamine	<u>35.842.100.—</u>
Kokku peatükk I	36.460.600.—

Peatükk II.

§ 1. A.	
a) Weosakonnale	22.638.000.—
b) Tee- ehitusosakon- nale	<u>34.795.000.—</u>

B. Abiättewõtted.

a) Turbatööstus	6.000.000.—
d) Trükikoda	1.200.000.—

e) Peatehased 710.000.—

D. 23 Wene weduri
parandamiseks ühes
10. weduri omanda-
misega 55.700.000.—

Kokku peatükk II 121.043.000.—

Kokku II jagu 157.503.600.—

III jagu.

HARIDUSMINISTEERIUM.

Peatükk IV.

B. Tartu ülikool.

§ 1. Ülikooli asutuste õpe- abinõudega, sissesea- detega ühekordne täiendamine	<u>7.394.500.—</u>
Kokku peatükk IV B.	7.394.500.—

Peatükk V.

B. Majandusosakond.

§ 1. Kapitaalremondid riigikoolimajades	12.576.100.—
§ 3. „Uuemõisas“ aia ja põlluasjanduse sisse- seadmise ja inwen- taari muretsemise ku- ludeks	200.000.—
§ 4. „Uuemõisas“ elektri- walgustuse sisseseade otstarbel muretsetawa naftamootori ja düna- mo ostmiseks	100.000.—
§ 5. Wittenhoffi tänawal nr. 19 asuwa haridus- ministeeriumi maja peale ingrosseeritud obligatsiooni wõla tasuks	<u>74.000.—</u>
Kokku peatükk V B.	<u>12.950.100.—</u>
Kokku III jagu	20.344.600.—

IV jagu.

KOHTUMINISTEERIUM.

Peatükk VI B.

§ 4. Harku mõisas maha- põlenud mõisatöölise majade ülesehitami- seks	1.112.000.—
--	-------------

§ 11. Töökodade sissesead- miseks	1.000.000.—
Kokku peatükk VI B.	2.112.000.—

V jagu.

KAUBANDUS-TÖÖSTUSMINISTEERIUM.

Peatükk III.

Mereasjanduse peawalitsus.

Lootside, tuletornide ja mere-
märkide osakond.

§ 1. Ehitus ja parandus.	
a) Tuletornides, loot- sijaamades ja pääste- jaamades	1.075.000.—
b) Laewad ja weoabi- nõud	600.000.—
	1.675.000.—
§ 2. Mere- ja liinimärgid Peipsi peal	3.000.000.—
Kokku peatükk III	4.675.000.—

Peatükk IV.

Mereasjanduse peawalitsuse ehitusosakond.

§ 1. Pooleliolewate sada- maehituste (sildade ja majade) lõpule wiimi- se, mõnede sadamate ehituste kapitaalre- mondid, uute sadamate ja sadamaehituste ehi- tamise kulu	38.819.500.—
§ 2. Tööabinõude parandu- seks	7.900.000.—
§ 5. Ettenägemata töödeks	1.000.000.—
§ 6. Wabasadama ehitus- koha eeluurimise töö- deks	300.000.—
Kokku peatükk IV	48.019.500.—
Kokku V jagu	52.694.500.—

VI jagu.

SISEMINISTEERIUM.

Ehitusbüroo.

§ 8a. Uute hoonete ehitamine.	
a) Riigikoguhuone tooreehitus	30.283.000.—
b) Riigikoguhuone si- semine ehitus	22.318.500.—

d) Riigikoguhuone wesiwarustus ja kana- lisatsioon	1.574.500.—
e) Riigikoguhuone elektrotehnilised in- stallatsioonid	2.423.100.—
g) Riigikoguhuone keskkütte, õhupuhas- tuse ja tolmukõrwal- damise sisseseadmine	5.956.800.—
h) mööblimuretsemine	6.200.000.—
i) Kadriorg, wesiwa- rustuse sisseseadmine Salongi tän. Kadrioru piirkonnas	500.000.—
	69.255.900.—

§ 8b. Suured remondid.

a) Kadriorg — 4 tal- wekorterid sisseseadmi- ne Salongi t. nr. 16	470.000.—
b) Kadriorg — 3 tal- wekorterid sisseseadmi- ne suwimajas Salongi t. nr. 22	492.400.—
d) Riigivanema maja remont	1.700.000.—
e) Remondid riigi ma- jades	400.000.—
g) Pritsikuuri ehitu- miseks Kadriorus	412.185.—
	3.474.585.—

§ 8d.

a) Lilienfeldi maja, Pikkjalg nr. 11 ostmiseks	9.500.000.—
b) Politseijaoskonna tarwis Põltsamaalt os- tetud krundi eest	85.600.—
Kokku VI jagu	82.316.085.—

VII jagu.

SÕJAMINISTEERIUM.

Sõjawäe warustuswalitsus.

§ 5. Sisseseade ja asutamine	13.310.800.—
§ 10. Intendandiline waru- stamine	201.707.500.—
§ 11—14. Sõjariistad, nende warustus, igasugused tehnilised tööd ja in- seneeriline warustus	33.500.000.—
§ 16. Korterid warustus	71.374.700.—
Kokku sõjawäe warustus- walitsus	319.893.000.—

Inseneeriwägi.

§ 5. Sisseseade ja asutamine	100.000.—
§ 12—15. Igasugused tööd ja warustus inseneeri ja lennuwäe aladel	<u>11.213.700.—</u>
Kokku inseneeriwägi	11.313.700.—

Meriwägi.

§ 11. Sõjariistad, nende warustus, igasugused tehnilised tööd ja inseneeriline arwustus	<u>11.191.000.—</u>
Kokku meriwägi	11.191.000.—
§ 22. Wõlatasumine rekwiireerimise peakomisjonile	12.000.000.—
§ 23. Wõlatasumine sadamatehastele	<u>10.000.000.—</u>
Kokku	364.397.700.—

VIII jagu.**TÖÖ- JA HOOLEKANDEMINISTEERIUM.****Peatükk III.****Hoolekande alal.**

§ 27. Ameerika abiandmise komitee poolt Eesti puudustkannatawatele lastele antawate toiduainete lisaks määratud leiwajahu muretsemiseks	<u>5.614.700.—</u>
Kokku VIII jagu	5.614.700.—

IX jagu.**WÄLISMINISTEERIUM.****Peatükk II.****Kantselei.**

§ 13. Jüri Wilms'i ja tema kaaslaste kadumislõu uurimise, kodumaale toomise ning matmise kulud	<u>1.912.000.—</u>
Kokku IX jagu	<u>1.912.000.—</u>

Kokku erakorralised**kulud A. 1.017.278.985.—**

P. Keerdo (is.): Teen ettepaneku siseministeeriumi erakorraliste kulude eelarwe § 8-a täiendada järgmise punktiga: „i) Töölitemaja ehitamise eeltöödeks 20 miljoni marka“.

Juhataja K. Wirma: Sõnasoowijaid enam ei ole. Lõpusõna on komisjoni aruandjal.

Aruandja A. Jürman: Komisjoni nimel ei saa ma rkl. Keerdo ettepanekuga mitte ühineda.

Juhataja K. Wirma: Komisjoni aruandja ei ole tehtud ettepanekuga ühinenud, sellepärast tuleb ettepanek eraldi hääletamisele. (Hääletatakse.) Mulle näib, et suur enamus on wastu. Selle wastu ei protesteerita, — sellega on ettepanek tagasi lükatud.

Panen hääletamisele erakorraliste kulude eelarwe 1.017.278.985 marga suuruses. (Hääletatakse.) Wastu mõned üksikud, sellega on see eelarwe osa wastu wõetud.

Aruandja A. Jürman (loeb):

B. RIIGI KESKASUTUSTE OPERATSIOONI FONDID.**I.****RAHAMINISTEERIUM.****Erakorralised operatsiooni fondid.**

1. Eesti panga põhikapi- taali suurendamiseks	240.000.000.—
2. Riigikassale operatsiooni krediit põllumajanduliste laenu- de wäljaandmiseks	<u>50.000.000.—</u>
Kokku I jagu	<u>290.000.000.—</u>

KAUBANDUS-TÖÖSTUSMINISTEERIUM.**Peatükk III.****Sadamatehased.**

§ 1. Operatsiooni kapi- taaliks	<u>40.000.000.—</u>
Kokku peatükk III	<u>40.000.000.—</u>

Peatükk V.**Riikline põlewkiwitööstus.**

§ 1. Kapitaali kulude katmiseks (ehitused ja põlewkiwi uurimine)	57.541.341.—
--	--------------

§ 3. Põlewkiwi eksploateerimise ja kõrvalproduktsoonide operatsiooni summaks	30.000.000.—
Kokku peatükk V	87.541.341.—

Peatükk VI.

Kütteainete keskkomitee.

§ 1. Puude operatsiooni kuludeks	100.000.000.—
§ 3. Üleüldise turbatöötuse operatsiooni kuludeks	20.000.000.—
Kokku peatükk VI	120.000.000.—

Peatükk VII.

Ministeeriumi keskasutus.

§ 2. Tehnilise kirjanduse väljaandmine	55.000.—
Kokku peatükk VII	55.000.—
Kokku II jagu	247.596.341.—

III.

HARIDUSMINISTEERIUM.

Peatükk III.

Kooliosakond.

B. Kohtade peal.

§ 1. Algkooli-seaduse § 27 ettenähtud koolisunduse teostamise kuludeks	5.000.000.—
Kokku peatükk III B.	5.000.000.—

Peatükk V.

Majandusosakond.

§ 1. Õpeabinõude muretsemiseks	1.000.000.—
Kokku peatükk V	1.000.000.—
Kokku III jagu	6.000.000.—

IV.

KOHTUMINISTEERIUM.

„Riigi Teataja“ operatsiooni kapitaaliks	500.000.—
Kokku IV jagu	500.000.—

Kokku erakorralised kulud B.	544.096.341.—
Kokku erakorralised kulud Mk.	1.511.375.326.—
Kokku kulud	6.386.914.772.—

E. Martinson (sd.): Panen ette haridusministeeriumi operatsiooni fondide juure lisada III jaos V p. § 2 „Laenu andmiseks omavalitsuse asutustele koolimajade ehitamiseks ja remonteerimiseks 30.000.000 mk.“ Tegin selle ettepaneku juba teisel lugemisel.

Juhataja **K. Wirma**: Sõnasooivaid rohkem ei ole; lõpusõna on komisjoni aruandjal.

Aruandja **A. Jürman**: Komisjoni nimel ei ühine ma parandusega.

Juhataja **K. Wirma**: Komisjoni aruandja ettepanekuga ei ühinenud, panen ettepaneku eraldi hääletamisele. (Hääletatakse.) See ettepanek on nähtava enamusega tagasi lükatud. Panen hääletamisele erakorraliste kulude eelarwe B. osa ühes erakorraliste kulude kogusummaga ja kulude lõpusummaga 6.386.914.772 m. suuruses. (Hääletatakse.) See eelarwe osa on hääletenamusega vastu võetud.

Aruandja **A. Jürman** (loeb):

Märkus: Eelarwetes ettenähtud krediitide tarvitamine on lubatud ainult „Riigi Teatajas“ avaldatud paragrahvide ning punktide piirides ja ülejääkide ülekandmine teistesse on keelatud.

Juhataja **K. Wirma**: Sõnasooivaid selle märkuse kohta ei ole, komisjoni aruandja sõna ei tarwita. Panen märkuse hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei ole keegi, sellega on märkus vastu võetud.

Aruandja **A. Jürman** (loeb):

TULUD.

KORRALISED TULUD.

§ 1. Tulumaks.	
1. a) 1920 a. tulumaks	300.000.000.—
b) eelmiste aastate maks	100.000.000.—

2. a) trahwi sissetulekud seaduste rikumiste eest	1.500.000.—	2. Hoiusummade pealt	300.000.—
b) wiiwitusprotsendid	800.000.—	3. Kaubandusliste ja tööstusettevõtete tarwis laenatud summade pealt (13. juuni 1905 a. seadus)	10.000.—
	402.300.000.—	4. Maks % pealt kapitalidest, mis on laenatud liikumata waranduste kindlustamiseks ja (obligatsiooni maks) 9. jaanuari 1915 a. seadus	1.200.000.—
§ 2. Äri- ja tööstusmaksud.		5. 0,396% maks kontokorrent („on coll“) arwete pealt	300.000.—
1. Põhiärimaks (äri-tunnistused)	12.000.000.—	6. Trahwid ja wiiwitus %	2.000.—
2. Lisaärimaks mitte awalikult aruandwate ettevõtete pealt (puhaskasu)			1.972.000.—
a) 1921 a. maks	140.000.000.—	§ 5. Tempel-, kohtu- ja kantseleimaksud.	
b) eelmiste aastate maks	39.000.000.—	1. Tempelmaks:	
3. Lisaärimaks awalik-aruandwate ettevõtete pealt (kapitaali ja % maks):		a) tempelmarkide müügist	25.000.000.—
a) 1921 a. maks	10.000.000.—	b) tempelmaks sularahas	75.000.000.—
b) eelmiste aastate maks	3.885.500.—	d) trahwid tempelmaksuseaduse rikumise eest	700.000.—
4. Trahwid.		2. Kohtuposliinid	2.000.000.—
a) äriseaduse rikumiste eest	200.000.—	3. Aktiposliinid	100.000.—
b) wiiwitusprotsendid	1.000.000.—	Tulekinnituse posliinid	50.000.—
	206.085.500.—	5. Krepostiposliinid	10.000.000.—
§ 3. Liikumata waranduste maksud.		6. Maks maaklerite ja notaariuste raamatute pealt	400.—
1. Maks liikumata waranduste pealt linnades ja alewites:		7. Kantseleiposliinid ja maksud wäljantawate dokumentide pealt	6.000.000.—
a) 1921 a. maks	596.000.—	8. Kohtumaks	1.000.000.—
b) eelmiste aastate maks	80.000.—	9. Leheraha	300.000.—
2. Maks liikumata waranduste pealt maal: a, b, d) maamaks, hoonetemaks ja maks wabrikute ja tehaste pealt:		10. Adwokaatide maks	600.000.—
a) 1921 a. maks	35.000.000.—	11. Kohtutrahwid	6.900.000.—
b) eelmiste aastate maks	2.000.000.—	12. Kooli diploomide ja tunnistuste pealt	2.000.—
3. Trahwid ja wiiwitus %	300.000.—	13. Maks ees- ja omandusõiguste pealt, joonistuste, leiduste, mudelite ja kaubamärkide eest	95.000.—
	37.976.000.—		
§ 4. Maks kapitalide ja hoiusummade pealt.			
1. Wäärtpaberite pealt:			
b) % paberitelt wäljaantud eraasutustest	160.000.—		

14. Väljamaa passide wiseerimise eest	10.000.000.—	9. Tasu kontrollaparaatide ja muude riistade rikkumise eest	25.000.—
15. Proovimaks metallidelt	2.600.000.—	10. Tasu wabrikantidelt aktsiisiametniku ülewalpidamise eest	40.000.—
16. Mõõtude ja kaalude õigekstunnist. eest	400.000.—	11. Trahwid joogiseaduse rikkumise eest	25.000.—
	<u>139.847.400.—</u>	12. Aktsiisiametnikkudelt üürirahad erawabrikutes	2.000.—
§ 6. Üleläänud warandusdelt.			<u>40.482.000.—</u>
1. Päranduse posliinid	2.000.000.—	§ 9. Aktsiis pärmi pealt.	
2. Kingituse posliinid	50.000.—	1. Aktsiisimaks pärmi pealt	1.500.000.—
3. Trahwid ja wiivitatus % %	6.000.—	3. Patent pärmiwabrikutelt	1.000.—
	<u>2.056.000.—</u>		<u>1.501.000.—</u>
§ 7. Tollid.		§ 10. Aktsiis tubakasaa- duste pealt.	
1. Tollimaks sissewetatwatelt kaupadelt	200.000.000.—	1. Tubaka aktsiis	16.000.000.—
2. Tollimaks väljawetatwatelt kaupadelt	50.000.000.—	2. a) Tubaka patendimaks wabrikutelt ja tehastelt	15.000.—
4. Ladumaks tolliwalit- litsuse ladude tarwitamise eest	6.000.000.—	b) Paberossikestade wabrikute patendi ja masinate maks	12.000.—
7. Konfiskeeritud kaupade müük	500.000.—	3. Tubaka patendimaks kauplustest	400.000.—
8. a) Laewa- ja sadamatemaksud ja		4. Aktsiis paberossikestade ja paberi pealt	4.000.000.—
b) trahwid	131.900.000.—	5. Trahwid tubakaseaduse rikkumise eest	100.000.—
9. 5% aktsidentsiad	5.000.000.—		<u>20.527.000.—</u>
10. Mitmesugused tolli sissetulekud (plom- miraha jne.)	1.597.000.—	§ 11. Aktsiis tuletikkudelt.	
	<u>394.997.000.—</u>	1. Aktsiis tuletikkude pealt	2.500.000.—
§ 8. Aktsiisid jookide pealt.		2. Patendid tikuwabrikutelt	6.000.—
1. Aktsiis piirituse pealt	500.000.—	3. Trahwid	2.000.—
2. a) Aktsiis marja ja puuwilja pealt ja			<u>2.508.000.—</u>
b) aktsiis napside ja likööride pealt	12.000.000.—	§ 12. Sissetulekud piirituse ja eeteri müügist.	
3. Aktsiis õlle pealt	25.000.000.—	1. Piirituse müük	1.250.000.000.—
4. Aktsiis mõdu pealt	10.000.—	2. Eeteri müük	205.000.—
5. Patendid kangejookide kaupluste pealt	2.700.000.—	3. Pudelite, kastide jne. müük	5.000.—
6. Patendid piirituse walmistamise ja puhastamise wabrikute pealt	50.000.—		<u>1.250.210.000.—</u>
7. Patendid lakkide, polituuri- ja lõhna-weewabrikute pealt	30.000.—	§ 13. Sissetulekud riigi maa- dest, hoonetest ja metsadest.	
8. Patendid likööri-, puuwilja- ja marja- weinide töökodadele	10.000.—		

1. Rendimaks riigi maadest ja metsadest	6.118.000.—	8. Kursuste ja ühiseluasutuste sissetulekud mitmesuguste tööde eest	14.000.—
2. Hoonete rendid ja üürid	1.500.000.—	9. Riigi käes olevate väärtpaberite (Eesti panga akts.) jne. sissetulekud	<u>35.000.000.—</u>
3. Riigi metsade müük	250.000.000.—		288.029.000.—
4. Trahwid metsaseaduse rikkumise pärast	475.000.—	§ 15. Mitmesugused maksud.	
5. Maks jahilubade pealt riigimaadest ja metsadest	500.000.—	3. Maks isikutunnistuste pealt	250.000.—
6. Mitmesugused sissetulekud riigi maadest ja metsadest (hagu, heinad jne.)	3.000.000.—	4. Kutseeksami maks	6.000.—
7. Wiiwitus % %	<u>1.000.—</u>	6. Õpemaks riigi õpetasutustes	40.000.—
	261.594.000.—	7. Põllutööministeeriumi sissetulekud maa- korralduse peawalitsuse operatsioonidest	89.000.000.—
§ 14. Sissetulekud riigi kaubanduslistest ja tööstuslistest ettevõtetest.		9. Ülejäägid krediitidest peale nende kinnipanemist	140.000.000.—
1. Sissetulekud kaubandus-tööstusministeeriumi kaubandus- ja tööstusoperatsioonidest:		10. Kulude tagasimaks, mis on tehtud eraasutuste ja isikute arwel	10.000.000.—
g) kütteinete keskkomiteelt	43.000.000.—	11. Maks wäljamaa passide pealt	8.000.000.—
i) põlewkiwitõöstusest	4.250.000.—	12. „Eta“ teadete eest	50.000.—
k) laewasõiduametilt	40.000.000.—	13. Kaupade analüüs	100.000.—
2. Sissetulekud põllutööministeeriumi operatsioonidest:		14. Kohtukulud	20.000.—
a) seemnewilja müügist	2.800.000.—	15. % % riigikassast antud laenude pealt	2.000.000.—
d) raiepuude müügist	150.000.000.—	16. Maks riigikassa transfertide pealt	375.000.—
c) põllusaaduste müügist jne.	120.000.—	18. Maks loterii wõitude pealt	300.000.—
g) rent riigi turbarabadest	2.770.000.—	19. Riigi heaks wõetawad maksud mitmesuguste asutuste poolt wäljaantud tunnistuste ja lubade eest	<u>3.500.000.—</u>
h) riigi weeõu kasutamise eest	8.560.000.—		253.641.000.—
i) mitmesuguste tööde eest	700.000.—	§ 16. a) Katlamaks	2.500.000.—
5. Sissetulekud „Riigi Teatajast“	135.000.—	b) wiiwitusprotsendid	<u>1.000.—</u>
6. Mitmesuguste trükite tööde müügist	30.000.—		2.501.000.—
7. Wangimajade sissetulekud	650.000.—	§ 17. Raudteemaks.	
		a) 1921. a. maks	30.750.000.—
		b) eelmiste aastate maks	<u>1.750.000.—</u>
			32.500.000.—

§ 18. Sissetulekud raudteedest.

1. Sõidupiletite müük	223.077.400.—
2. Bagaashiwedu	12 000.000.—
3. Kaubawedu	417.013.000.—
5. Sissetulek raudtee, telegraafi ja telefonist	297.500.—
6. Mitmesuguste waranduste ja materjalide müük	274.600.—
7. Mitmesugused raudtee sissetulekud	47.337.500.—
	<u>700.000.000.—</u>

§ 19. Riigi posti-telegraafi ja telefoni sissetulekud.

1. Postimaks	60.000.000.—
2. Telegraafimaks	69.000.000.—
3. Telefonimaks	40.000.000.—
4. Mitmesugused posti-telegraafi-telefoni sissetulekud	1.000.000.—
	<u>170.000.000.—</u>

§ 20. Mitmesugused sissetulekud.

1. Trahwid seaduste ja määruste rikkimise eest, mis eelmistes §§ mitte ette nähtud	12.000.000.—
2. Leitud ja konfiskeeritud warandused	5.000.000.—
3. Mitmesuguste riigiwaranduste müügist	30.000.000.—
4. Ettenägemata sissetulekud (annetused jne.)	3.000.000.—
5. Riigi liikwa waranduse kasutamise eest	500.000.—
	<u>50.500.000.—</u>

§ 21. a) Wanad weneaegsed maksu wõlad	400.000.—
b) Põllupanga laenumaksud	4.100.000.—
	<u>4.500.000.—</u>

§ 22. Selgitamata maksud	400.000.—
--------------------------	-----------

Kokku korralisi tulusid 4.264.126.900.—

Juhataja K. Wirma: Sõnasooiwaid ei ole? Lõpusõna aruandja ei tarwita. Ma panen siis hääletamisele selle korraliste tulude eelarwe osa, mis on lõpusummas 4.264.126.900 marka. (Hääletatakse.) Wastu on mõned üksikud hääled: sellega on see eelarwe osa häälteenamusega wastu wõetud.

Aruandja A. Jürman (loeb):

ERAKORRALISED TULUD.

1. a) Põllupanga laenu kustutused	10.000.000.—
b) Kaubandus-tööstusministeeriumi operatsiooni summade kustutused	110.000.000.—
d) Toitlusministeeriumi operatsiooni summade kustutused	175.000.000.—
2. Wõidulaenu wõidud piletitest pealt, mis müümata	1.400.000.—
3. Riigiwaranduste ülewõtmise komisjoni sissetulekud	50.000.000.—
5. Riigikassa fondist:	
a) raha kassades	127.170.000.—
b) jookswatelt arwetelt	380.000.000.—
d) wäliswaluuta tagawaradest keskasutuste nõudmistest katteks	250.523.000.—
	<u>757.693.000.—</u>
6. Krediid operatsioonid	373.172.000.—
7. Lubatud emmissioonides	645.522.872.—
	<u>645.522.872.—</u>
Kokku erakorralisi tulusid	Mrk. 2.122.787.872.—

Kokku korralised ja erakorralised tulud Mrk. 6.386.914.772.—

Juhataja K. Wirma: Sõna ei soowita, aruandja lõpusõna ei tarwita; panen sellepärast erakorraliste tulude eelarwe lõpuosa hääletamisele, milles on § 7 suurenenud 645.522.872 margani, nii et erakorraliste tulude eelarwe nüüd kokku wälja teeb 2.122.787.872 marka, ning erakorraliste ja korraliste tulude eelarwe lõpusumma nüüd 6.386.914.772 marka wälja teeb. (Hääletatakse.) Mõned üksikud hääled on wastu; sellega on korraliste ja erakorraliste tulude eelarwe osa häälteenamusega wastu wõetud. Sellega on siiski riigi kulude ja tulude eelarwe Riigikogu poolt kolmandal lugemisel üksikute osade wiisi wastu wõetud. Meie kodukorra järele

tuleb peale 3-da lugemise lõppu terve eelarwe lõpuhääletamisele. Hääletamise motiivide kohta on sõna r. e. herra Palwadr'el.

A. Palwadre (sd.): Riigikogu on riigi eelarwe arutamise lõpule jõudnud. Kõikide rühmade kõnelejad on näidanud, et see esimene Eesti riigi eelarwe puudulik on, et see maksukoorem, mis meie eelarwe kodanikkudele peale paneb, liig raske on. Eriti on meie rühmal võimalus olnud eelarwe arutusel näidata, mispärast riigi eelarwe meile wastuwõetaw ei ole; meie rühma liikmed on näidanud, et tulude osas meie eelarwet wastuwõetawaks ei pea, sest siin ei ole mitte läbi wiidud põhimõte, et riigi tulud tuleks peaaesjalikult jõukamatelt kihtidelt sisse wõtta, waid suur osa meie sissetulekutest saadakse kaudsetest maksudest. Samuti on eelarwe kulude-osa arutamisel meie rühma liikmed walitsuse tegewuse arwustamisel näidanud, et meie ei pea kõiki kulusid mitte otstarbekohasteks ning leiame, et need kuld ei wasta mitte demokraatlise riigi põhimõttele. Samuti kui eelarwe majandusline külg, on meile wastuwõetatu ka tema teine külg, ideeline poliitika, mis meie walitsus neis eelarwe piirides ajab. Meie oleme näidanud, üksikute ministriumide tegewuse arwustamisel, et meie üksikute ministriumide tegewus ja siht täiesti wastuwõtmata on, ja et teistes ministriumides walitsew süsteem meie poolehoidu ei leia. Kõikides walitsuse osades on meie arwates suurte puudustega tegemist. Meie saame aru, kui walitsuse rühmad, leides eelarwe puuduliku olewat, siiski selle poolt hääletawad, sest nad pea-

wad seda loomulikult tegema, kuna nad wastutuse walitsuse eest ühes sellega ka eelarwe eest oma peale on wõtnud. Eesti Sotsiaaldemokraatline Riigikogu rühm ei kuulu walitsewate rühmade hulka ja ei wõi walitsuse poliitika eest wastutust oma peale wõtta. Eelarwe ei ole meile mitte ainult puudulik, waid täiesti wastuwõtmata ja sellepärast hääletab Sotsiaaldemokraatline Tööliste rühm selle eelarwe wastu.

Juhataja K. Wirma: Soowitakse weel sõna? Sõnasoowijaid enam ei ole. Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtaw vähemus on wastu. Sellega on riigi 1921. a. eelarwe lõpuhääletamisel wastu wõetud. Sõna on komisjoni aruandjal.

Aruandja A. Jürman: Ma teen ettepaneku seda eelarwet maksuma panna ilma redaktsiooni komisjoni kätte andmata.

Juhataja K. Wirma: Soowitakse weel sõna? Sõna enam ei soowita. Panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on see ettepanek wastu wõetud. Ühtlasi teatan, et põhiseaduse § 34 põhjal ei kuulu eelarwe rahwahääletamisele. Sellega on eelarwe läbi waadatud ja tänane päewakord läbi. On ettepanek tehtud koosolekut lõpetada. Kuna selle wastu ei olda, siis lõpetan koosoleku. (J. Linnamägi (kristl.): Lõpuks tuleks weel üks laul laulda. Naer.)

Koosolek lõpeb kell 11,15 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees **K. Wirma.**

Abisekretäär **W. Pezold.**

Abisekretäär **J. Bergman.**